

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

Факультет економіки та менеджменту

(повна назва факультету)

Кафедра менеджменту та адміністрування

(повна назва кафедри)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня

Бакалавр

(назва освітнього ступеня)

на тему: **«Розробка стратегії диверсифікації діяльності підприємства,
на прикладі ТОВ «Укрполь-2005»**

Виконав: студент

4 курсу, групи БМЗс-42

спеціальності

073 – Менеджмент

(шифр і назва спеціальності)

(підпис)

Лучка О.Я.
(прізвище та ініціали)

Керівник

(підпис)

Сороківська О.А.
(прізвище та ініціали)

Нормоконтроль

(підпис)

Мосій О.Б.
(прізвище та ініціали)

Завідувач кафедри

(підпис)

Кирич Н.Б.
(прізвище та ініціали)

Рецензент

(підпис)

Владимир О.М.
(прізвище та ініціали)

Тернопіль

2021

АНОТАЦІЯ

Лучка О.Я. Розробка стратегії диверсифікації діяльності підприємства, на прикладі ТОВ «Укрполь-2005».

Кваліфікаційна робота бакалавра: 74 сторінки, 15 рисунків, 18 таблиць, 3 додатки, 44 літературних джерела.

Предмет дослідження – процес розроблення стратегічних напрямів диверсифікації діяльності сільськогосподарського підприємства.

Об'єкт дослідження – товариство з обмеженою відповідальністю «Укрполь-2005».

Метою роботи є дослідження теоретичних засад та розроблення практичних рекомендацій щодо диверсифікації діяльності сільськогосподарського підприємства.

Методи дослідження – аналізу та синтезу, графічний та матричний методи, економічного та статистичного узагальнення.

Обґрунтовано економічну доцільність виробництва паливних брикетів на основі сировини та обладнання підприємства, запропоновано здійснити диверсифікацію діяльності ТОВ «Укрполь-2005» шляхом придбання у лізинг сільськогосподарської техніки.

Результати буде впроваджено в діяльність ТОВ «Укрполь-2005».

Ключові слова: диверсифікація діяльності, стратегія, виробнича діяльність, сільськогосподарське підприємство, реалізація продукції, фінансові передумови.

SUMMARY

Luchka O.Y. Development of a strategy for diversification of the enterprise, on the example of LLC “Ukrpol-2005”.

Master degree thesis contains of 74 pages, 15 pictures, 18 tables, 3 appendices, 44 references.

The subject of investigation is the process of developing strategic directions for diversification of the agricultural enterprise.

The object of investigation is the “Ukrpol-2005” Limited Liability Company.

The aim of the work is development of methodical approaches and practical recommendations for diversification of agricultural enterprises.

The methods of investigation are analysis and synthesis, graphical and matrix methods, economic and statistical generalization.

The economic feasibility of production of fuel briquettes on the basis of raw materials and equipment of the enterprise is substantiated, it is offered to carry out diversification of activity of LLC “Ukrpol-2005” by acquisition in leasing of agricultural machinery.

The results were implemented in the activities of “Ukrpol-2005” LLC.

Key words: diversification of activity, strategy, production activity, agricultural enterprise, sale of products, financial preconditions.

ЗМІСТ

Вступ	5
Розділ 1. Теоретичні засади диверсифікації діяльності підприємств..	7
1.1 Наукові підходи до вивчення диверсифікації діяльності підприємства	7
1.2 Форми, передумови, мотиви та цілі диверсифікації діяльності підприємства	10
1.3 Визначення стратегічних особливостей диверсифікації діяльності підприємства	15
Розділ 2. Аналіз виробничо-господарської діяльності ТОВ «Укрполь-2005» та можливостей диверсифікації	23
2.1 Загальна характеристика підприємства, аналіз його організаційної структури	23
2.2 Аналіз обсягів виробництва та реалізації продукції ТОВ «Укрполь-2005»	29
2.3 Дослідження фінансових передумов диверсифікації діяльності ТОВ «Укрполь-2005»	32
Розділ 3. Розроблення проектних пропозицій щодо диверсифікації діяльності ТОВ «Укрполь-2005».....	39
3.1 Обґрунтування доцільності виробництва паливних брикетів	39
3.2 Здійснення диверсифікації діяльності ТОВ «Укрполь-2005» шляхом придбання у лізинг сільськогосподарської техніки	51
Розділ 4. Безпека життєдіяльності, основи охорони праці	59
4.1 Значення адаптації в трудовому процесі	59
4.2 Організація проведення інструктажів з питань охорони праці.....	62
Висновки	68
Бібліографія	69
Додатки	75

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Диверсифікація діяльності сільськогосподарського підприємства дає йому можливість значно розширити сфери господарської активності, отримати позитивні фінансові результати в тактичній діяльності та значні конкурентні переваги в стратегічній перспективі.

Тому **метою** кваліфікаційної роботи бакалавра є дослідження теоретичних засад та розроблення практичних рекомендацій щодо диверсифікації діяльності сільськогосподарського підприємства.

Визначена мета дослідження передбачає виконання таких **завдань**:

- провести дослідження теоретичних засад процесу диверсифікації діяльності підприємств;
- виокремити наукові підходи до вивчення диверсифікації діяльності підприємства;
- розглянути форми, передумови, мотиви та цілі диверсифікації діяльності підприємства;
- визначити стратегічні особливості диверсифікації діяльності підприємства;
- проаналізувати виробничо-господарську діяльність ТОВ «Укрполь-2005» та можливості її диверсифікації;
- здійснити загальну характеристику підприємства, аналіз його організаційної структури;
- провести аналіз обсягів виробництва та реалізації продукції ТОВ «Укрполь-2005»;
- дослідити фінансові передумови диверсифікації діяльності ТОВ «Укрполь-2005»;
- розробити пропозиції щодо диверсифікації діяльності ТОВ «Укрполь-

2005».

Об'єкт дослідження – товариство з обмеженою відповідальністю «Укрполь-2005».

Предметом дослідження є процес розроблення стратегічних напрямів диверсифікації діяльності сільськогосподарського підприємства.

Практичне значення результатів роботи полягає в обґрунтуванні економічної доцільності виробництва паливних брикетів на основі сировини та обладнання підприємства, розробленні проектної пропозиції щодо диверсифікації діяльності ТОВ «Укрполь-2005» шляхом придбання у лізинг сільськогосподарської техніки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДИВЕРСИФІКАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

1.1 Наукові підходи до вивчення диверсифікації діяльності підприємства

Прискорення темпів науково-технічного прогресу, що відбувається в останні роки, посилення конкуренції, яке спричиняється глобалізацією економіки, фінансова криза, різко загострюють проблему підвищення конкурентоспроможності товаровиробників, проблеми пошуку і реалізації конкурентних переваг. При цьому динамічні зміни умов і середовище господарювання потребують постійного удосконалення та оновлення асортименту продукції, технологій її виробництва та просування на ринку. У цих умовах товаровиробники, які прагнуть утриматися та вижити на ринку, повинні мати в своєму асортименті, як мінімум, кілька різновидів продукції, що знаходяться на різних етапах життєвого циклу і взаємно доповнюють один одного, тобто диверсифікувати продукцію.

Наукові розробки закордонних та українських вчених М. О. Багорка, І. А. Білоткач, О. А. Ковтун, М. Д. Корінько, Г. О. Пересадько, В. А. Цимбал [11-14] присвячені окремим питанням дослідження диверсифікаційних процесів на прикладі окремих підприємств та регіонів. Перспективи та проблеми, пов'язані зі своєчасністю диверсифікації окремих галузей та економіки держави в цілому є актуальними і потребують більш глибоких досліджень.

У господарській практиці може бути запропонована велика кількість стратегічних альтернатив розвитку і зростання підприємств в умовах ринку. Однією з таких альтернатив і є диверсифікація. Диверсифікація є такою концепцією, якій не можна дати однозначного визначення. Диверсифікація (від латин. *Diversus* – різний і *facere* – робити) – це одночасний розвиток

декількох або багатьох не взаємопов'язаних технологічних видів виробництва або обслуговування, розширення асортименту виробництва або послуг.

Сутність економічної категорії «диверсифікації» різними науковцями трактується по-різному, що обумовлено процесом еволюції економічної думки, специфікою економічних умов США, Західної та Східної Європи, особливостями функціонування підприємств різних економічних галузей тощо. Однак, нашу увагу привернула складність та багатогранність цього означення, поданого у науковій та фаховій літературі. Теоретичні основи диверсифікації та аспекти функціонування диверсифікованих підприємств розглянуті багатьма зарубіжними (Д.Аакером, І.Ансоффом, К.Бері, А.Бузом, Г.Бузом, М.Горт, Є.Новицьким, Р.Пітсом, Н.Рудик, Г.Хопкінсом тощо) та вітчизняними науковцями (В.Г. Андрійчук, О.С. Вітковський Т.О. Зінчук, О.В. Зоренко М.Д. Корінько, О.О. Комліченко, С.М. Попова, Н.І. Степаненко, М.Й. Хорунжий, А.А. Чухно, О.О. Шарко, О.О. Цогла та інші).

Проведене дослідження дає можливість зробити висновок, що об'єктом диверсифікації можуть бути ринки та галузі діяльності підприємства, номенклатура та асортимент продукції, інвестиційний портфель компанії, способи виробництва продукції, інструменти фінансового управління тощо.

Диверсифікація дає змогу підприємствам „триматися на плаву” при складній економічній кон'юнктурі за рахунок випуску широкого асортименту продукції і послуг: збитки від нерентабельних виробів (тимчасово, особливо по нових) перекриваються прибутком від інших видів продукції. Цей процес торкається насамперед переходу до нових технологій, ринків і галузей, до яких раніше підприємство не мало ніякого відношення; крім того, сама продукція (послуги) підприємства повинна бути також абсолютно новою, і завжди передбачаються нові фінансові інвестиції.

Диверсифікація пов'язана із різноманітністю застосування продуктів, що випускаються компанією, і робить ефективним функціонування компанії в цілому, незалежною від життєвого циклу окремого продукту, вирішуючи не стільки завдання виживання компанії, скільки забезпечення стійкого

поступального зростання. Якщо продукти компанії мають дуже вузьке застосування, то вона є спеціалізованою; якщо вони знаходять різноманітне застосування, то це – диверсифікована компанія.

Ідеальним варіантом діяльності будь-якого підприємства, як відомо, є попередження можливих невдач і втрат продуктивності, які можна визначити з різних прогнозів компанії, що стосуються саме означених показників. Необхідність диверсифікації може бути виявлена в результаті порівняння бажаного і можливого рівнів продуктивності і того рівня, який був досягнутий в результаті діяльності компанії. Для менш успішних компаній, які не планують (або не можуть спланувати) свої дії на майбутнє, першою ознакою такого розриву показників продуктивності часто є скорочення портфеля замовлень або зменшення виробничої потужності. Усі причини застосування диверсифікації викликані одним – підвищити ефективність діяльності підприємства не лише на сьогодні та в найближчому майбутньому, але й на тривалу перспективу.

Процес вироблення оцінки і плану диверсифікації вимагає часу, зусиль, ретельного вивчення, а головне – фінансових ресурсів. Диверсифікація охоплює широкий спектр можливостей, варіюючись від досить обмеженого вторгнення в нову область виробництва лише в межах країни („вузька” диверсифікація) до широкого вторгнення у виробничі сфери інших країн („широка” диверсифікація).

Маркетингові стратегії диверсифікації застосовуються в тому випадку, коли підприємство знаходить привабливі для себе можливості поза його бізнесом. В окремих випадках диверсифікація є необхідністю. Наприклад, коли ринок збуту, на якому діє товар, який виробляє підприємство, вступає до стадії спаду життєвого циклу), підприємство мусить виходити в інші сфери бізнесу.

Отже, диверсифікація – це стратегія, яка передбачає вхід підприємства до нових для нього сфер бізнесу. Розрізняють такі види диверсифікації: вертикальна (концентрична), горизонтальна та конгломератна диверсифікація.

1.2 Форми, передумови, мотиви та цілі диверсифікації діяльності підприємства

Вертикальна диверсифікація – коли підприємство починає виробляти товари, які в технологічному та маркетинговому аспекті пов’язані з існуючими товарами фірми. Яскравий приклад – корпорація „Дженерал моторс”, яка відрізняється найвищим рівнем вертикальної диверсифікації – власна продукція становить близько 65 % загальної вартості автомобіля.

Переваги вертикальної диверсифікації:

- поєднання координації дій з великими можливостями контролю;
- стабільність господарських зв’язків у межах підприємства;
- гарантовані поставки матеріально-технічних ресурсів;
- тісний контакт з кінцевими споживачами.

Недоліки:

- взаємозалежність підрозділів підприємства, що в разі негативних зовнішніх змін погіршує становище підприємства;
- обмежений ринок збуту призводить до зменшення впливу конкуренції: необхідність удосконалення потребує значних витрат, що, врешті, призводить до перевищення вартості ресурсів за середньою ринковою ціною.

Як наслідок указаних недоліків спостерігається зниження рівня вертикальної диверсифікації.

Горизонтальна диверсифікація передбачає вихід у нові сфери бізнесу, які пов’язані із задоволенням потреб для існуючих клієнтів (споживачів) фірми. Підприємство, що виготовляє певний вид товару або послуги, може отримати інформацію від своїх споживачів щодо необхідності в інших видах товарів та послуг і користуватися цією можливістю. Саме в цьому полягають переваги горизонтальної диверсифікації, що дає змогу різнобічно врахувати потреби споживачів, при цьому досягається ефект синергізму – сукупність видів діяльності дає значніший ефект, ніж окремі види діяльності. Приклад –

фірма, що здійснює пасажирські перевезення, виходить у туристичний бізнес та може надавати своїм пасажиром послуги з туристичного обслуговування.

Конгломератна диверсифікація – вихід у нові види бізнесу, які жодним чином не пов’язані ні з існуючою технологією, ні з потребами існуючих у фірми споживачів. Такий вид диверсифікації потребує найбільших фінансових витрат і доступний лише великим підприємствам. Виправдано виділяти за критерієм сфери здійснення три форми диверсифікації: виробничу, фінансову і маркетингову (рис. 1.1).

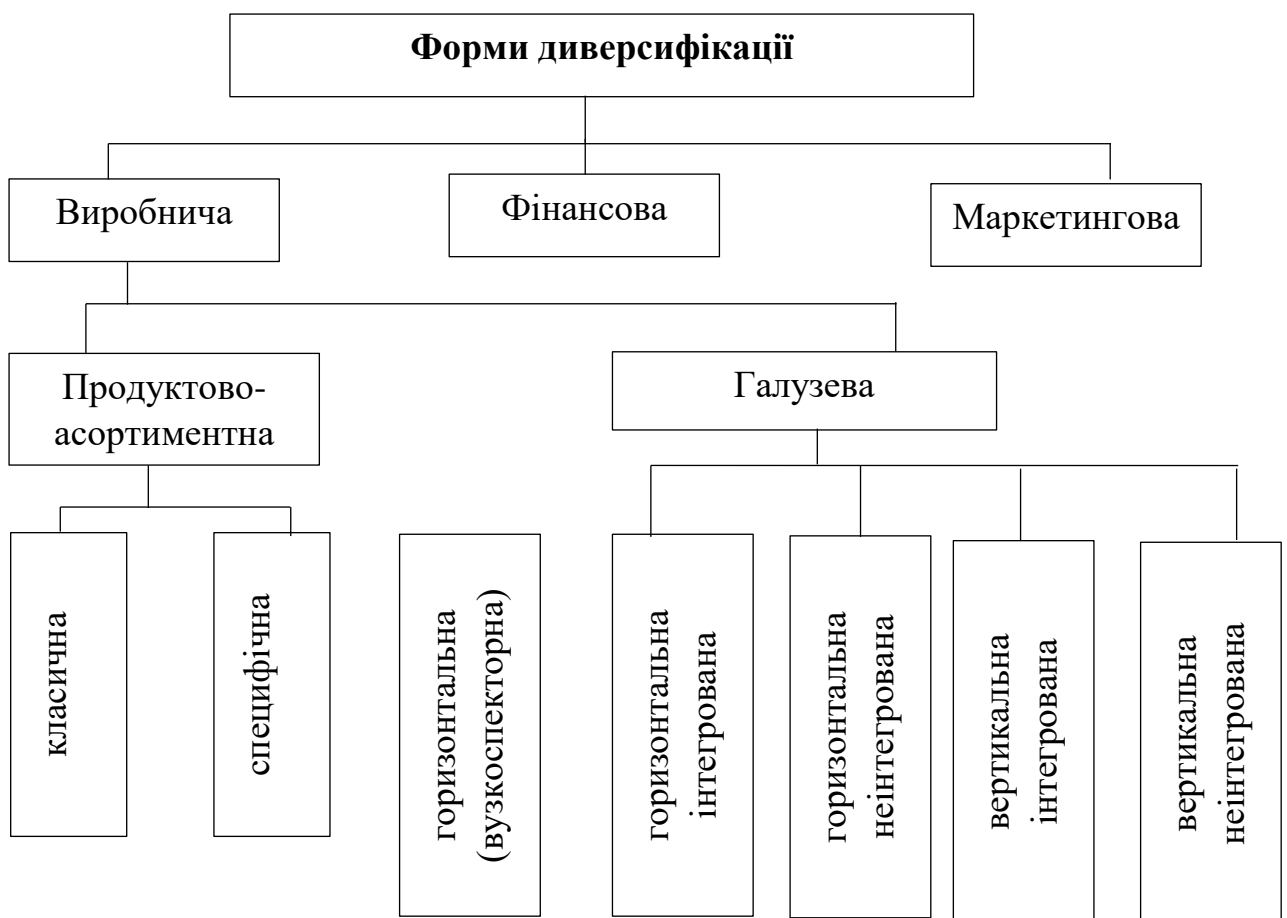

Рисунок 1.1 – Класифікація основних форм диверсифікації діяльності підприємства¹

Виробнича диверсифікація – урізноманітнення на підприємстві видів виробництв, що забезпечують одержання різної продукції і розширення її

¹ Систематизовано автором за даними [8,9].

асортименту. Фінансова диверсифікація – це урізноманітнення фінансової діяльності, яка досягається через здійснення підприємством різних видів коротко- і довгострокових фінансових вкладень.

Маркетингова диверсифікація пов'язана із створенням підприємством власної торговельної мережі, розширенням каналів збуту продукції, залученням більшої кількості маркетингових важелів просування товару на ринок, організацією (за необхідності) після продажного обслуговування проданих товарів.

Можна виокремити два види виробничої диверсифікації: галузеву і продуктово-асортиментну. Галузева диверсифікація – це збільшення сукупності функціонуючих на підприємстві галузей, які на стадії виробництва всіх видів продукції – кінцевого споживання, проміжної і сировини для промислової переробки – технологічно не пов'язані між собою. Галузева диверсифікація тоді має місце, коли підприємство починає розвивати нові для себе виробництва, які відрізняються від виробництв інших галузей кінцевим продуктом, застосовуваними засобами виробництва, його технологією та організацією.

Мотиви диверсифікації діяльності підприємства можуть бути різними (рис. 1.2). Так, техніко-технологічні мотиви проявляються у бажанні завантажити існуючі виробничі потужності та розвинути нові технології. До фінансово-економічних мотивів слід віднести накопичення фінансових ресурсів та розширення частки ринку, розподіл ризиків і освоєння виробництва нових товарів.

Можна виділити горизонтально інтегровану та горизонтально неінтегровану диверсифікацію. Горизонтально інтегрована – це така диверсифікація, за якої продукція однієї галузі може бути використана на виробниче споживання в інших галузях. Горизонтально неінтегрована диверсифікація має місце тоді, коли галузі по відношенню одна до одної діють автономно.

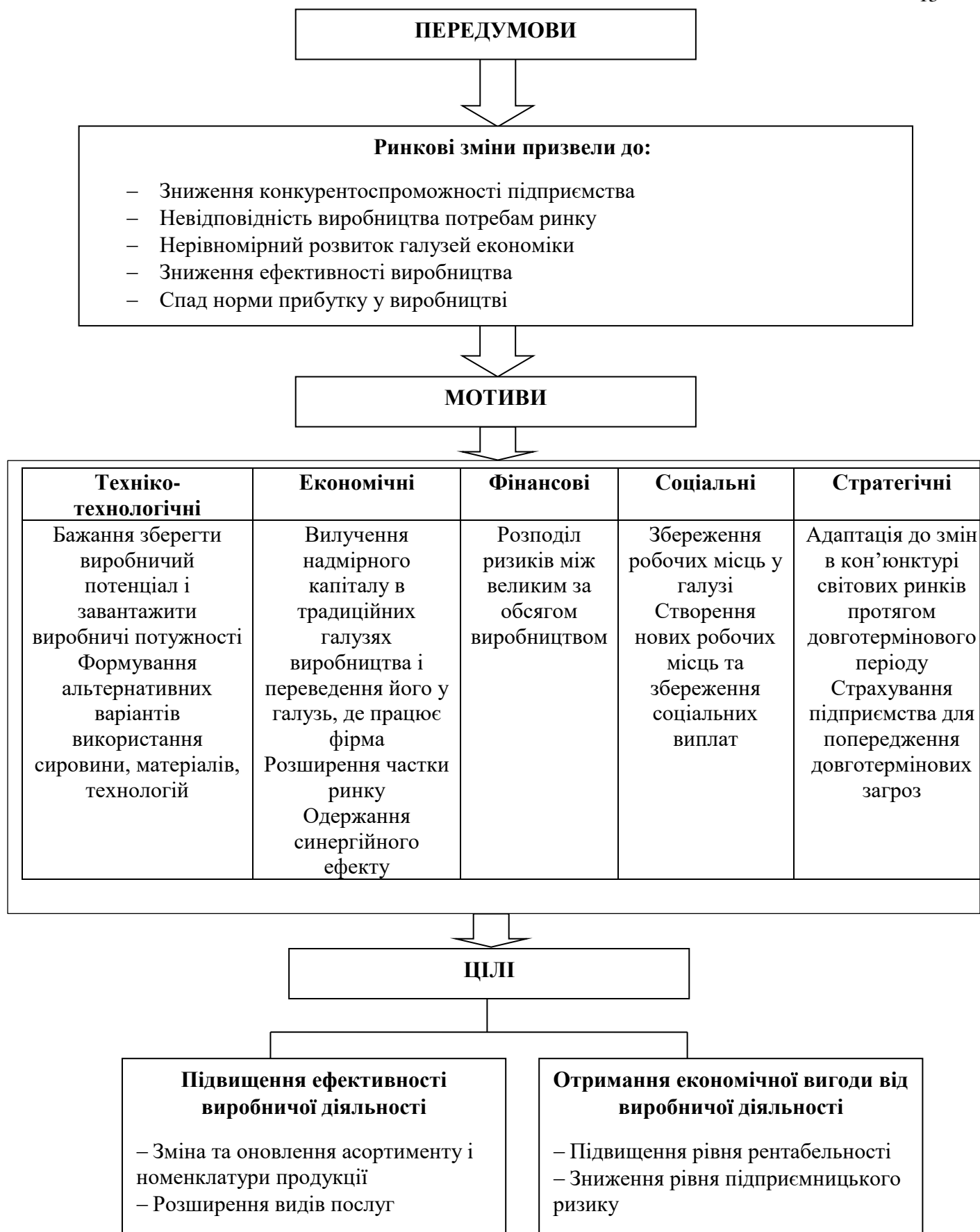

Рисунок 1.2 – Передумови, мотиви та цілі диверсифікації діяльності підприємства [5]

Виробничі підприємства, окрім галузевої диверсифікації, можуть здійснювати і продуктово-асортиментну диверсифікацію, під якою розуміють розширення на підприємстві асортименту продукції, яка виробляється за єдиною базовою технологією, одними і тими ж засобами виробництва, також тим самим складом працівників, для яких не вимагалися при здійсненні такого розширення набуття нових професійних навичок чи кардинального підвищення кваліфікації. При цьому термін „асортимент продукції” трактується як сукупність різновидів одного і того ж виду продукції (продукції одного найменування), які різняться між собою окремими характеристиками, що мають значення для споживачів.

Продуктово-асортиментна диверсифікація може мати два різновиди: класична і специфічна. Класична – це така продуктово-асортиментна диверсифікація, яка здійснюється в межах певної номенклатури продукції. Номенклатура – це перелік найменувань виробів (продуктів), які виробляє підприємство, наприклад, молокопродукти, крупи, ковбасні вироби тощо.

Продумана продуктово-асортиментна диверсифікація справляє істотний вплив на економіку підприємства, адже для її здійснення потрібно значно менше коштів порівняно з галузевою диверсифікацією і водночас вона дає змогу підвищити конкурентоспроможність продукції, збільшити її збут, завдяки повнішому задоволенню потреб споживачів, здійснювати гнучкішу цінову політику. У результаті підвищується прибутковість виробництва, зміцнюється позиція підприємства на ринку, зростає його конкурентоспроможність.

Розглянемо дві групи методів диверсифікації:

1) диверсифікація діяльності в межах одного підприємства. Внутрішнє зростання передбачає диверсифікацію існуючого підприємства за рахунок використання наявних і залучених ресурсів. На підприємстві існують різні можливості внутрішньої диверсифікації: створення продукції, подібної до існуючої; створення зовсім нової продукції; диверсифікація ринків; диверсифікація технологій. Головною причиною внутрішньої диверсифікації

компанії стає надлишок ресурсів, які можна використати у виробництві нової продукції або продукції, яка випускалася, за більш ефективною технологією для отримання додаткового прибутку. Мета внутрішньої диверсифікації полягає у створенні основи для забезпечення збереження підприємства у майбутньому;

2) диверсифікація у процесі злиття та поглинання.

Зовнішнє зростання передбачає об'єднання підприємств, пов'язаних або непов'язаних технологічним ланцюжком. До переваг цієї групи методів диверсифікації необхідно віднести наявність відпрацьованих технологій, функціональних зв'язків із постачальниками, налагоджених каналів збуту, високий рівень попиту на продукцію компанії, кваліфікованість персоналу, а також популярність продукції, імідж, що значно зменшує обсяг додаткових інвестицій. При зовнішньому зростанні компанія постає перед вибором: придбати успішне підприємство за високу ціну або низькорентабельне, проте більш дешеве підприємство. Цей вибір залежить від стратегічного потенціалу компанії.

Якщо немає гострої необхідності, менеджери підприємства, як правило, зосереджуються виключно на розв'язанні оперативних та адміністративних господарських проблем. І спонукають їх повернутися лицем до розгляду стратегічних проблем суттєві фактори - зміни в умовах діяльності, в середовищі підприємства [5]. Тобто, суттєві зміни умов на ринках чи в технологіях виробництва вимагають адекватних змін стратегічного портфеля підприємства, здійснення корпоративної стратегії диверсифікації.

1.3 Визначення стратегічних особливостей диверсифікації діяльності підприємства

Економічний стан, у який здійснюють сьогодні свою діяльність промислові підприємства, характеризується нестабільністю і невизначеністю. Стійкий розвиток підприємства в перспективі залежить від його здатності

прогнозувати і гнучко реагувати на умови зовнішнього оточення, що змінюються, утримувати і здобувати нові конкурентні переваги в боротьбі на ринках. Ефективним засобом забезпечення стійкого розвитку в стратегічній перспективі є диверсифікація.

Провідні вітчизняні науковці виділяють такі стратегії диверсифікації:

а) стратегія концентричної (або вертикальної) диверсифікації яка базується на пошуку і використанні додаткових можливостей виробництва нових продуктів, що укладені в існуючому бізнесі; тобто існуюче виробництво залишається в центрі бізнесу, а нове виникає виходячи з тих можливостей, що укладені в освоєному ринку, використаній технології або ж інших сильних сторонах функціонування фірми. Переваги вертикальної диверсифікації полягають у поєднанні координації дій з великими можливостями контролю, стабільності господарських зв'язків у межах підприємства, гарантії поставок матеріально-технічних ресурсів, тісному контакті з кінцевими споживачами. До недоліків даної стратегії слід віднести: взаємозалежність підрозділів підприємства, що в разі негативних зовнішніх змін погіршує становище підприємства; обмежений ринок збуту призводить до зменшення впливу конкуренції, необхідність удосконалення потребує значних витрат, що, урешті, призводить до перевищення вартості ресурсів за середньою ринковою ціною. Як наслідок указаних недоліків спостерігається зниження рівня вертикальної диверсифікації;

б) горизонтальна диверсифікація передбачає вихід у нові сфери бізнесу, які пов'язані із задоволенням потреб для існуючих клієнтів (споживачів) фірми. Підприємство, що виготовляє певний вид товару або послуги, може отримати інформацію від своїх споживачів щодо необхідності в інших видах товарів та послуг і користування цією можливістю. Саме в цьому полягають переваги горизонтальної диверсифікації, що дає змогу різнобічно врахувати потреби споживачів, при цьому досягається ефект синергізму -сукупність видів діяльності дає значніший ефект, ніж окремі види діяльності. Приклад -

фірма, що здійснює пасажирські перевезення, виходить у туристичний бізнес та може надавати своїм пасажиром послуги з туристичного обслуговування;

в) стратегія конгломеративної диверсифікації полягає в тому, що фірма розширюється за рахунок виробництва технологічно не пов'язаних товарів, що реалізуються на нових ринках; це одна з найскладніших для реалізації стратегій розвитку; дуже часто ця стратегія реалізується шляхом придбання підприємств, а не створенням нових підприємств для роботи на незнайомому ринку [1].

При розгляді диверсифікації з позицій стратегічного управління повинні бути прийняті до уваги наступні обставини:

– чітко визначені можливості одержання доходу і проведений серйозний розгляд використання ресурсів для реалізації переваг за схемою «ринок/ продукція/ конкуренція»;

– повинне бути проведене узгодження короткострокових і довгострокових цілей без досягнення найшвидшого успіху з наступним найшвидшим падінням; – система управління повинна відповідати стратегії росту;

– повинні бути прийняті міри фінансового страхування (можливість додаткових вкладень) у випадку непередбачених обставин.

Розглядаючи диверсифікацію в системі стратегічного управління, стратегічні менеджери в першу чергу повинні оцінити існуючі стратегічні положення підприємства і його стратегічні зони господарювання, виявити дисбаланс портфеля, визначити стратегічні цілі підприємства і відповідно вибрати визначені стратегії управління портфелем стратегічних зон господарювання.

У цілому нині існують три типи диверсифікаційних можливостей:

– кожен продукт, запропонований компанією, має складатися з функціональних компонентів, основних матеріалів, що згодом становитимуть єдине ціле. Зазвичай в інтересах виробника купують велику частку цих матеріалів у зовнішніх постачальників. Однією з добре відомих шляхів

диверсифікації є вертикальна диверсифікація, вона характеризується розширенням і розгалуженням компонентів, матеріалів. Можливо, найяскравішим прикладом вертикальної диверсифікації є імперія Форда у період самого Генрі Форда. На погляд вертикальна диверсифікація може бути несумісна з нашим визначенням стратегії диверсифікації. Проте відповідні місії, які повинні робити ці компоненти, частини й матеріали, істотно відрізняються від місії цілого кінцевого продукту. Понад те, технологія розробки і виробництва цих матеріалів, мабуть, також істотно відрізняється від технології виробництва кінцевих продуктів.

Отже, вертикальна диверсифікація припускає й придбання нових місій, та введення у виробництво нову продукцію; – інший можливий варіант – горизонтальна диверсифікація. Її можна охарактеризувати як запровадження нових продуктів тоді, що вони жодним чином не відповідають існуючій номенклатурі продукції і набувають місії, які відповідають ноу-хау компанії та її досвіду в технології, фінансах і маркетингу; – також можливим завдяки бічній диверсифікації виходити за межі галузі, у якій функціонує компанія. Якщо вертикальна і горизонтальна диверсифікації, власне, є стримуючими (тому, що вони обмежують сферу інтересів), то бічна диверсифікація, навпаки, сприяє її розширенню. Цим самим компанія заявляє про намір покращити свою існуючу ринкову структуру. Одночасно диверсифікація несе підприємствам і певні загрози. Вона не завжди дає змогу використати переваги спеціалізованого виробництва, а тому до певної міри є його антиподом. Адже розвиток багатьох галузей розпорошує ресурси підприємства, а тому нерідко не вдається досягти по окремих з них раціональної концентрації. В результаті підприємство втрачає ефект масштабу виробництва.

Потрібно також мати на увазі, що управляти диверсифікованим виробництвом значно складніше порівняно з недиверсифікованим. Тут менеджери і спеціалісти повинні мати різнобічну фахову підготовку, їм доводиться враховувати значно більше чинників зовнішнього і внутрішнього середовища, а це підвищує ризик прийняття недостатньо обґрунтованих

рішень. Стратегія диверсифікації реалізується тоді, коли підприємство не може розвиватися на даному ринку, в даній галузі. Вплив факторів на діяльність підприємства потрібно розглядати і досліджувати з двох точок зору: – зовнішнього середовища, тобто з боку макро- і мікрооточення, у якому діє підприємство; – внутрішнього середовища самого підприємства, що складається з ряду ланок і сфер діяльності (ресурсів) [2].

Внутрішнє середовище безпосередньо впливає на функціонування підприємства і являє собою систему факторів, що діють у середині підприємства. Детальний розгляд факторів внутрішнього і зовнішнього середовищ, які впливають на вибір стратегії диверсифікації діяльності підприємства, представлено у табл. 1.1.

Таблиця 1.1 Фактори впливу на вибір стратегії диверсифікації діяльності підприємства

Вид середовища	Група факторів	Назва фактора
1	2	3
Зовнішнє	Політичні	1. Рівень політичної стабільності в суспільстві та корупція.
		2. Напрямок розвитку політичної системи та вектор міжнародної політики держави.
		3. Вектор міжнародної політики держави та характер політичної боротьби.
		4. Рівень громадської підтримки програми розвитку держави.
		5. Міжнародні угоди і зобов'язання, що стосуються бізнесу і виробництва.
		6. Наявність протекціонізму вітчизняному виробникові у рішеннях ВР і Уряду
	Економічні	1. Рівень економічного розвитку держави (ВВП на душу населення).
		2. Ступінь розвитку виробництва товарів заданої номенклатури.
		3. Стан виконання державного (обласного, міського) бюджету.
		4. Темп інфляції та рівень безробіття.
		5. Рівень оподаткування та рівень доходів населення (середня зарплата) та борги по заробітній платі.
	Правові	Закони, що регулюють діяльність підприємства і галузевого ринку
	Екологічні	1. Стан природних ресурсів країни.

Продовження таблиці 1.1

1	2	3
Зовнішнє	Екологічні	2. Величина витрат на підтримку екологічної безпеки діяльності підприємства.
		3. Толерантність суспільства до впливу підприємства на екологію регіону та рівень забруднення навколишнього середовища.
	Науково-технологічні	1. Інновації в галузі створення товарів та інновації в технології.
		2. Інновації в менеджменті та в маркетингу
	Демографічні	1. Чисельність населення держави (регіону) та його вікова структура.
		2. Рівень народжуваності та рівень смертності
		3. Чисельність працездатного населення країни (регіону)
	Соціально-культурні	1. Освітній рівень та криміналізація суспільства
2. Соціальна забезпеченість (співвідношення середня пенсія /прожитковий мінімум).		
Внутрішнє	Матеріально-технічні	1. Ступінь морального і фізичного зносу об'єктів нерухомості підприємства та стан матеріально-технічної бази.
	Фінансові	2. Стратегія підприємства та рівень фінансового потенціалу.
	Інтелектуально-кадрові	3. Рівень іміджу підприємства, інтелектуальний потенціал та рівень кваліфікації персоналу.
		4. Рівень компетентності фахівців і керівників та раціональність режимів роботи і відпочинку.
	Ресурсні	5. Забезпеченість робочих місць матеріалами, електроенергією та ефективність організаційної структури.
	Інноваційні	6. Наявність інноваційних можливостей і потенціалу та стан системи контролю якості
		7. Наявність передових технологій і сучасного устаткування та ефективність діяльності підприємства

Отже, ймовірними причинами вибору нової сфери діяльності та виходу підприємства на новий ринок є такі зовнішні та внутрішні фактори:

- зміни в довгострокових тенденціях економічного росту галузі;
- зміна в складі споживачів і в способах використання товару; –
упровадження нових продуктів;
- успішне впровадження нового продукту зміцнює позиції фірми, зазвичай за рахунок конкурентів, прихильних до старих продуктів;
- технологічні зміни; зміна в системі маркетингу;

- вихід на ринок або відхід з нього великих фірм;
- поширення ноу-хау;
- зростаюча глобалізація галузі;
- зміна структури витрат і продуктивності;
- перехід споживчих переваг від диференційованих до стандартних товарів (або навпаки);
- вплив змін у законодавстві і у політиці уряду;
- зміна суспільних цінностей, орієнтації і способу життя;
- зменшення впливу фактора невизначеності і ризику.

Основними наслідками, які виникають через перелічені причини та стримують розвиток повноцінної диверсифікаційної діяльності є:

- відсутність фінансування;
- відсутність засобів у замовників;
- відсутність попиту на продукцію;
- зменшення прибутку;
- відсутність належного кадрового потенціалу;
- високий економічний ризик;
- нестача інформації стосовно нових технологій та ринків збуту;
- ризик банкрутства;
- старіння виду діяльності;
- низька платоспроможність населення.

На диверсифікованому підприємстві керівник повинен розробляти багатогалузевий план стратегічних дій для деякого числа окремих видів бізнесу, що конкурують у різних економічних умовах, на відміну від підприємств з одним видом бізнесу, де керівництво повинне розглядати тільки одне галузеве навколишнє середовище [3].

Отже, у першому розділі кваліфікаційної бакалаврської роботи досліджено теоретичні засади диверсифікації діяльності підприємств, виокремлено наукові підходи до вивчення диверсифікації, розглянуто форми, передумови та мотиви диверсифікації діяльності підприємства, визначено

стратегічні особливості процесу диверсифікації. Результати проведеного дослідження дають змогу стверджувати, що успіх будь-якого підприємства залежить від здатності своєчасно передбачати та пристосовуватися до стратегічних змін, зокрема змінювати структуру виробництва, розробляти та впроваджувати у виробництво нові види продукції, правильно планувати обсяг виробництва різних товарів, а також від здатності до нововведень та вчасного адаптування до технологічних зрушень.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ВИРОБНИЧО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «УКРПОЛЬ-2005» ТА МОЖЛИВОСТЕЙ ДИВЕРСИФІКАЦІЇ

2.1 Загальна характеристика підприємства, аналіз його організаційної структури

Товариство з обмеженою відповідальністю «Укрполь-2005» (надалі – ТОВ «Укрполь-2005») створене засновником у 2018 році на теренах Зборівського району Тернопільської області. Головною метою створення товариства є отримання прибутку шляхом виробництва сільськогосподарської продукції, її переробки, реалізації та здійснення інших видів діяльності².

Предметом діяльності ТОВ «Укрполь-2005» є:

- сільськогосподарське виробництво та реалізація товарної продукції;
- переробка сільськогосподарської продукції як власного виробництва так і придбаної;
- оптова і роздрібна торгівля товарами власного виробництва і придбаними, комерційна та комісійна торгівля через власні й орендовані бази (склади), магазини, кафе, бари і ресторани;
- придбання та будівництво споруд, будинків, будівель, в тому числі сільськогосподарського призначення;
- створення підсобних промислів;
- постачання товарів виробникам;
- надання комунально-побутових послуг населенню, перевезення вантажів, пасажирів по Україні та за її межами;
- інші види діяльності, які не заборонені чинним законодавством України. Для здійснення окремих видів діяльності підприємство отримує у

² Інформацію отримано зі статуту підприємства (додаток А).

встановлено чинним законодавством порядку спеціальні дозволи (ліцензії, сертифікати).

Майно ТОВ «Укрполь-2005» становлять його основні фонди й обігові кошти, а також інші матеріальні цінності, вартість яких відображається у його незалежному балансі. Товариство є власником майна, переданого йому засновниками, продукції, набутої Товариством у результаті господарської діяльності, отриманих доходів, іншого майна, набутого на підставах, не заборонених законом.

Джерелами формування майна підприємства є:

- грошові та матеріальні внески засновників товариства;
- доходи отримані товариством від господарської діяльності;
- кредити банків і інших кредиторів;
- доходи від реалізації акцій і інших цінних паперів;
- безоплатні та благодійні внески й пожертви організацій, установ, закордонних фірм, громадян;
- капітальні вкладення;
- інші джерела, не заборонені діючим законодавством.

Товариство як самостійний товаровиробник може виступати на ринку цінних паперів і випускати, для мобілізації додаткових фінансових ресурсів, акції, здійснювати цільові позики. Збитки, завдані Товариству в результаті порушення його майнових прав громадянами, юридичними особами і державними органами відшкодовуються Товариству за рішенням суду або господарського суду.

Кошти товариства використовуються для:

- організації, розвитку й розширення виробничої діяльності;
- оплати праці працівникам Товариства;
- участі у роботі сумісних підприємств;
- придбанні акцій і інших цінних паперів;
- розв'язання питань соціального розвитку, а також поліпшення умов праці, життя й здоров'я працівників.

ТОВ «Укрполь-2005» має право змінювати статутний фонд. Статутний фонд може збільшуватись за рахунок прибутку від господарської діяльності Товариства, а при необхідності, також за рахунок додаткових внесків його учасників. Рішення про зменшення статутного фонду товариства набуває чинності не раніше, як через три місяці, після державної реєстрації змін статутного фонду й публікації про це у встановленому порядку.

У ТОВ «Укрполь-2005» створюється резервний (страховий) фонд у розмірі не менше 25 % від розміру статутного фонду. Розмір щорічних відрахувань в резервний фонд установлюється учасниками товариства. У ТОВ «Укрполь-2005», за рішенням Зборів учасників, можуть створюватися й інші фонди:

- фонд розвитку виробництва;
- фонд соціального розвитку;
- фонд оплати праці;
- фонд страхування;
- фонд дивідендів;
- інші фонди, в розмірах, передбачених чинним законодавством або рішенням Зборів учасників.

У разі виходу з товариства учасника, який має зобов'язання перед товариством, останнє вправі вимагати дострокового їх виконання. У разі відмови учасника від дострокового виконання зобов'язань, ТОВ «Укрполь-2005» вправі затримати розрахунки з учасником, який виходить.

При виході учасника з товариства йому сплачується частина вартості майна Товариства на день подання належно оформленої заяви про вихід, пропорційна його частці в статутному фонді. Вартість частки визначається від балансової вартості активів товариства, за вирахуванням усіх його зобов'язань перед третіми особами. Крім того, учасник має право на отримання частини прибутку ТОВ «Укрполь-2005», отриманого за результатами року, на момент подання заяви про вихід.

Товариство має право здійснювати зовнішньоекономічну діяльність згідно з діючим законодавством у обсязі своїх завдань і функцій, за винятком деяких видів, перелік яких визначений законодавством України, брати участь у створенні спільних підприємств і об'єднань із закордонними організаціями і фірмами.

У сфері зовнішньоекономічної діяльності товариство має право:

- здійснювати діяльність, передбачену статутом, за межами України;
- здійснювати експорт, імпорт товарів, капіталу, робочої сили;
- укладати будь-які договори (контракти);
- набувати прав на майно, що знаходиться за кордоном;
- представляти інтереси іноземних партнерів в Україні;
- створювати, спільно з іноземними партнерами, підприємства, здійснювати спільну діяльність, в тому числі використанням спільних виробничих площ, обладнання.

У товаристві створюється виконавчий орган: колегіальний (Дирекція) або єдино осібний (директор), який здійснює поточне управління діяльністю ТОВ «Укрполь-2005». Директором може бути один із засновників товариства.

Директор має право без доручення виконувати дії від імені товариства, представляти його в установах, підприємствах, організаціях в Україні так і за кордоном, видає довіреності від імені ТОВ «Укрполь-2005». За домовленістю учасників у Статуті може бути передбачене наділення цим правом інших членів дирекції. Директор не може бути одночасно головою Зборів учасників товариства чи членом ревізійної комісії.

До компетенції Директора ТОВ «Укрполь-2005» відноситься:

- здійснення оперативного керівництва діяльністю Товариства;
- розпорядження майном та коштами Товариства у порядку, визначеному Зборами засновників;
- реалізація щорічних планів діяльності Товариства, які затверджуються учасниками Товариства;

- складання проектів планів, звітів про їх виконання, представлення збором учасників річного балансу та звіту про фінансово-господарську діяльність за підсумками року;

- розробка локальних нормативних актів товариства та представлення їх на затвердження Зборам учасників;

- укладення угод, договорів від імені товариства;

- затвердження посадових інструкцій, прийом і звільнення працівників Товариства;

- видання наказів, обов'язкових для всіх працівників товариства.

Організаційна структура ТОВ «Укрполь-2005» є лінійного типу (рис. 2.1).

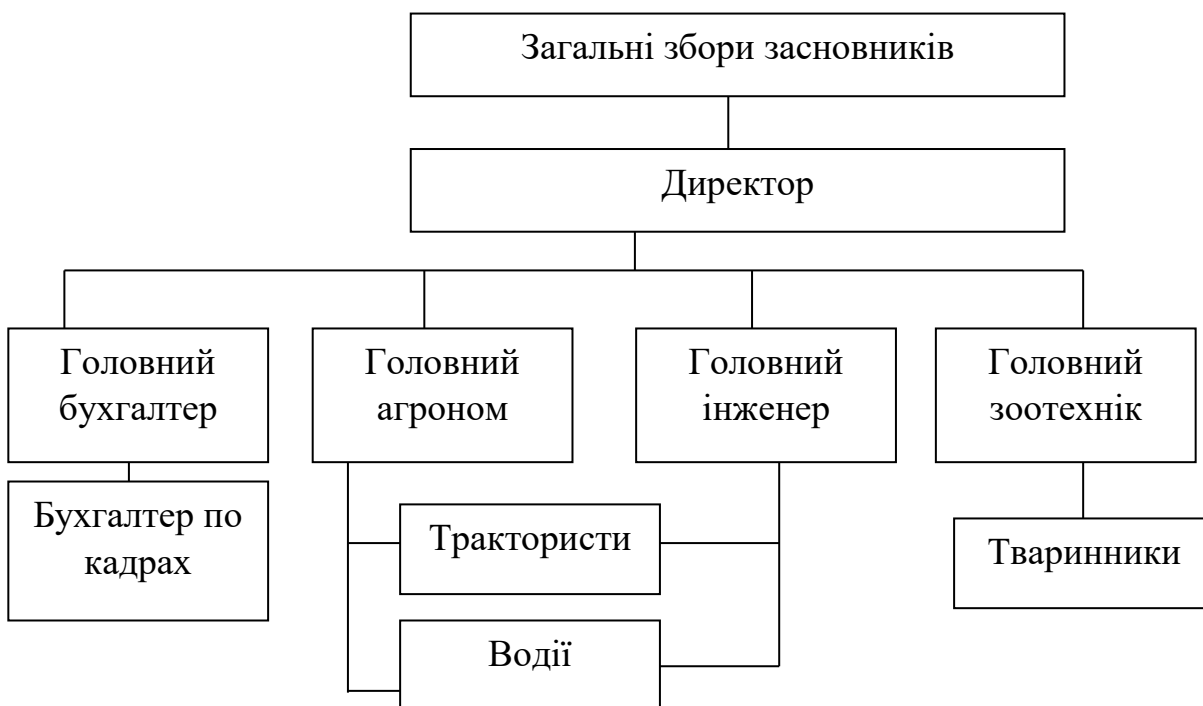

Рисунок 2.1 – Організаційна структура управління ТОВ «Укрполь-2005»

Загальні збори засновників визначають стратегічні напрями розвитку товариства, приймають ключові рішення та шляхом голосування затверджують їх. Директор товариства виконує управлінські функції та координує усі процеси виробничої діяльності ТОВ «Укрполь-2005». Йому підпорядковуються головний бухгалтер, головний агроном, головний інженер

та головний зоотехнік. У свою чергу третьою ланкою організаційної структури є бухгалтер по кадрах, трактористи та водії, а також тваринники. Організаційна структура досліджуваного підприємства є досить простою та функціональною.

Важливі техніко-економічні показники виробничої діяльності сільськогосподарського підприємства ТОВ «Укрполь-2005» відображено у табл. 2.1. Вихідні дані отримано з додатку Б.

За результатами дослідження основних техніко-економічних показників можемо зробити ряд висновків. Так, позитивними у діяльності досліджуваного підприємства є такі тенденції:

– зростання величини чистого доходу від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг на 10265,1 тис. грн., що склало 43,42%;

Таблиця 2.1 – Основні техніко-економічні показники діяльності ТОВ «Укрполь-2005»³

Показники	2018 рік	2019 рік	Відхилення	
			Абсолютне	Відносне, %
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	23641,60	33906,70	10265,10	43,42
Валовий прибуток, тис. грн.	-5231,60	2219,50	7451,10	242,42
Фінансовий результат до оподаткування, тис. грн.	-7598,70	0,00	7598,70	-100,00
Чистий прибуток	-7598,7	0,0	7598,70	-100,00
Вартість основних фондів, тис. грн.	9827,6	11875,5	2047,90	20,84
Чисельність працівників, осіб	14	15	1	7,14
Фондоозброєність основними фондами, тис. грн./особу	702,0	791,7	89,73	12,78
Фондовіддача основних виробничих фондів	2,4	2,9	0,45	18,69
Середньорічний виробіток, тис. грн./особу	1688,7	2260,4	571,76	33,86
Рентабельність продукції, %	-22,1	6,5	28,67	229,58

³ Систематизовано та проаналізовано автором за даними додатку Б.

- збільшення обсягу валового прибутку на 7451,1 тис. грн.;
- зростання вартості основних фондів на 2047,9 тис. грн., що становить 20,84%;
- збільшення чисельності працівників на 1 особу;
- зростання рівня фондоозброєності основними фондами на 89,73 тис. грн. на особу;
- збільшення фондівіддачі основних фондів та зростання середньорічного виробітку;
- зростання рентабельності продукції підприємства до рівня 6,5%.

Але поряд з цим маємо зазначити і ряд негативних факторів розвитку досліджуваного підприємства, серед яких збиткова діяльність у 2018 році та нульовий обсяг прибутку у 2019 році. Такі дані свідчать про вкрай нестійку фінансову позицію ТОВ «Укрполь-2005» та наявність загрозливих тенденцій його діяльності.

2.2 Аналіз обсягів виробництва та реалізації продукції ТОВ «Укрполь-2005»

Основними видами продукції, які вирощує досліджуване підприємство, є зернові та зернобобові культури (пшениця та кукурудза на зерно), а також свійська птиця (рис. 2.2, 2.3). Із приведених рисунків можемо зробити висновок, що у кількісному співвідношенні більшу питому вагу (65%) має такий вид продукції як зернові та зернобобові культури, проте у вартісному співвідношенні вагомішою є частка свійської птиці (78%). Таким чином, більші надходження підприємство отримує саме від продажу м'яса птиці.

ТОВ «Укрполь-2005» має можливість зберігати зерно у власних зерносховищах. Загальна потужність одночасного зберігання зерна культур зернових і зернобобових та олійних на кінець 2019 року склала 3000 ц.

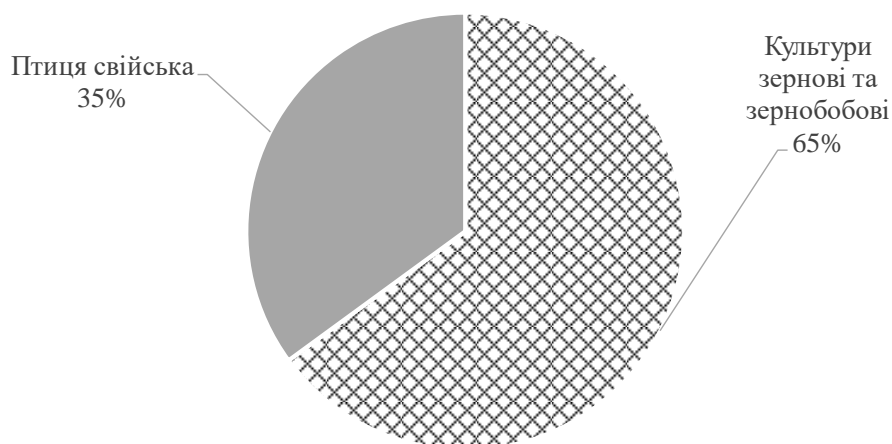

Рисунок 2.2 – Питома вага основних видів продукції ТОВ «Укрполь-2005» за кількісними обсягами реалізації (одиниця виміру – центнер)

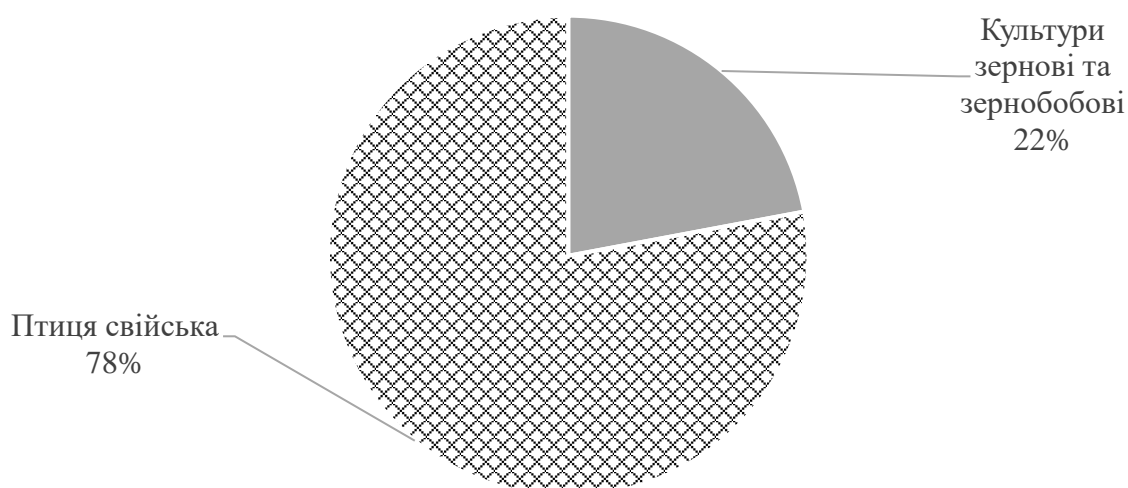

Рисунок 2.3 – Питома вага основних видів продукції ТОВ «Укрполь-2005» за вартісними обсягами реалізації (одиниця виміру – тис. грн.)

На доповнення аналізу питомої ваги продукції ТОВ «Укрполь-2005» проведемо дослідження показників звіту про реалізацію сільськогосподарської продукції у 2019 році (табл. 2.3). Вихідні дані отримано з додатку В.

Отже, в кількості реалізованої сільськогосподарської продукції найбільшу питому вагу займала пшениця (57,96%). Майже 36 % у кількісному

обсязі реалізації складала свійська птиця. Найменшу питому вагу за кількістю мала кукурудза на зерно.

Таблиця 2.3 – Результати аналізу звіту про реалізацію сільсько-господарської продукції ТОВ «Укрполь-2005» у 2019 році

Назва виду продукції	Кількість реалізованої продукції, ц	Питома вага, %	Вартість реалізованої продукції (без дотацій і ПДВ) грн.	Питома вага, %	Кількість продукції у наявності безпосередньо у підприємстві (власної та прийнятої на зберігання) на кінець року, ц	Питома вага, %
Культури зернові та зернобобові	19545	64,95	7248804	22,05	29695	100,00
пшениця	17441	57,96	6607739	20,10	5430	18,29
кукурудза на зерно	2104	6,99	641065	1,95	24265	81,71
Тварини сільськогосподарські живі	10547	35,05	25624533	77,95	-	-
птиця свійська	10547	35,05	25624533	77,95	-	-
Усього продукції підприємства	30092	100,00	32873337	100,00	29695	100,00

Щодо вартісних обсягів, то найбільша частка у реалізації припадала на свійську птицю (77,95%), другу позицію займала пшениця (20,1%). Найменша питома вага за обсягом реалізації припадала на кукурудзу на зерно.

Таким чином, можемо зазначити, що основними видами сільськогосподарської продукції ТОВ «Укрполь-2005» є вирощування пшениці, кукурудзи на зерно та свійської птиці. Такий стан речей свідчить про досить вузьку спеціалізацію досліджуваного підприємства та потребу диверсифікації його діяльності.

2.3 Дослідження фінансових передумов диверсифікації діяльності ТОВ «Укрполь-2005»

Виробничо-господарська діяльність досліджуваного підприємства у великій мірі визначається наявністю власних, залучених та запозичених фінансових ресурсів. Адже, з одного боку, прибуток є результатом та метою діяльності сільськогосподарського підприємства, а з іншого – джерелом його майбутнього розвитку. Із метою визначення особливостей фінансового забезпечення діяльності ТОВ «Укрполь-2005» проведемо горизонтальний та вертикальний аналіз балансу досліджуваного підприємства (табл. 2.4, 2.5).

Характерні особливості, наявність яких у балансі ТОВ «Укрполь-2005» дає змогу робити висновок про позитивний розвиток у фінансовій сфері, є:

1) зростання первісної вартості основних виробничих фондів на 3016,3 тис. грн., або на 24,39%. Таке збільшення свідчить про придбання підприємством обладнання в аналізованому періоді;

2) збільшення запасів готової продукції на 1157,9 тис. грн., що може означати як планове формування резервів продукції на майбутні періоди, так і проблеми зі збутом продукції;

3) зростання вартості інших оборотних активів сільськогосподарського підприємства на 276,5 тис. грн., що може позитивно вплинути на рівень його ліквідності;

4) за 2019 рік значно змінилося співвідношення необоротних та оборотних активів підприємства. Так, на кінець 2018 року необоротні активи склали 32,9% у загальній балансовій вартості підприємства, а питома вага необоротних активів становила 67,1%. На кінець 2019 року питома вага необоротних активів знизилась до 48,84%, у той час як частка оборотних активів зросла до 51,16%. Такий стан речей є позитивним, оскільки зменшення частки необоротних активів мало місце через скорочення дебіторської заборгованості та зниження рівня запасів;

5) зростання величини власного капіталу підприємства на 1843,8 тис. грн., що склало 5,7%;

Таблиця 2.4 – Горизонтальний та вертикальний аналіз активу балансу ТОВ «Укрполь-2005»
у динаміці 2018-2019 років

Актив	На кінець 2018 року	На кінець 2019 року	Абсолютне відхилення, тис. грн.	Відносне відхилення, %	Питома вага у першому півріччі, %		Зміни у питомій вазі, %
					2018	2019	
1. Необоротні активи							
Незавершені капітальні інвестиції	4223,90	9302,00	5078,10	120,22	9,89	22,47	12,58
Основні засоби:	9827,6	11875,5	2047,90	20,84	23,01	28,69	5,68
первісна вартість	12366,1	15382,4	3016,30	24,39	28,95	37,16	8,21
знос	2538,5	3506,9	968,40	38,15	5,94	8,47	2,53
Усього за розділом 1	14051,5	21177,5	7126	50,71	32,90	51,16	18,26
2. Оборотні активи							
Запаси	19209,6	10321,8	-8887,80	-46,27	44,98	24,94	-20,04
у тому числі готова продукція		1157,9	1157,90	-	0,00	2,80	2,80
Поточні біологічні активи	2900,4	4077,2	1176,80	40,57	6,79	9,85	3,06
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи та послуги	693,9	2607,8	1913,90	275,82	1,62	6,30	4,68
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	5169,4	2862,3	-2307,10	-44,63	12,10	6,91	-5,19
Гроші та їх еквіваленти	685,0	70,3	-614,70	-89,74	1,60	0,17	-1,43
Інші оборотні активи		276,5	276,50	-	0,00	0,67	0,67
Усього за розділом 2	28658,3	20215,9	-8442,4	-29,46	67,10	48,84	-18,26
БАЛАНС	42709,8	41393,4	-1316,4	-3,08	100,00	100,00	-

Таблиця 2.5 – Горизонтальний та вертикальний аналіз пасиву балансу ТОВ «Укрполь-2015»
у динаміці 2018-2019 років

Пасив	На кінець 2018 року	На кінець 2019 року	Абсолютне відхилення, тис. грн.	Відносне відхилення, %	Питома вага, %		Зміни у питомій вазі, %
					2018	2019	
1. Власний капітал							
Зареєстрований (пайовий) капітал	100000,0	100000,0	0,0	0,0	232,7	241,6	8,9
Додатковий капітал	54,4	54,4	0,0	0,0	0,1	0,1	
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	-14917,2	-14917,2	0,0	0,0	-34,7	-36,0	-1,3
Неоплачений капітал	-52696,5	-50852,7	1843,8	-3,5	-122,6	-122,9	-0,3
Усього за розділом 1	32440,7	34284,5	1843,8	5,7	75,5	82,8	7,4
2. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	0,0	0,0	0,0	-	0,0	0,0	0,0
3. Поточні зобов'язання							
Поточна кредиторська заборгованість за:							
товари, роботи, послуги	10110,7	5974,2	-4136,5	-40,9	23,5	14,4	-9,1
розрахунками з бюджетом	10,3	31,8	21,5	208,7	0,0	0,1	0,1
розрахунками з оплати праці	32,2	51,4	19,2	59,6	0,1	0,1	0,0
Доходи майбутніх періодів	338,9	284,5	-54,4	-16,1	0,8	0,7	
Інші поточні зобов'язання	50,0	767,0	717,0	1434,0	0,1	1,9	1,7
Усього за розділом 3	10542,1	7108,9	-3433,2	-32,6	24,5	17,2	-7,4
БАЛАНС	42982,8	41393,4	-1589,4	-3,7	100,0	100,0	0,0

б) зниження поточної кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги на 4136,5 тис. грн., що склало 40,9%;

7) зниження загального обсягу поточних зобов'язань на 3433,2 тис. грн. або на 32,6%.

Про негативні зміни у господарській діяльності ТОВ «Укрполь-2005» свідчать:

8) зниження валюти балансу на 1316,4 тис. грн., що склало 3,08%, на кінець 2019 року у порівнянні із завершенням 2018 року;

9) зростання величини зносу основних засобів підприємства (на 968,4 тис. грн. або на 38,15%), що свідчить про велику кількість застарілого обладнання;

10) зростання обсягу дебіторської заборгованості підприємства на 1913,9 тис. грн., що склало 275,82%. Такий стан речей свідчить про неефективну політику співпраці з дебіторами, необхідність пришвидшення розрахункових операцій та долучення підприємства до процесів факторингу;

11) зменшення обсягу грошових коштів на рахунках підприємства на 614,7 тис. грн., або на 89,74%, що може означати зниження ліквідності його активів;

12) наявність непокритого збитку у розмірі 14917,2 тис. грн. та від'ємної величини неоплаченого капіталу є загрозовою тенденцією розвитку підприємства та може призвести до його банкрутства у майбутніх періодах;

13) збільшення обсягу інших поточних зобов'язань на 717 тис. грн.;

14) значне перевищення обсягу поточних зобов'язань обсягу власного капіталу підприємства. Такий стан речей свідчить про значне зниження його фінансової стійкості.

Отже, результати дослідження фінансових аспектів діяльності ТОВ «Укрполь-2005» дають змогу робити висновки про окремі несприятливі фактори і тенденції його розвитку, важливість та невідворотність змін, які сприятимуть покращенню його фінансового стану.

На доповнення аналізу балансу проведемо дослідження рівня прибутковості агропромислового підприємства (табл. 2.6, рис. 2.4, 2.5).

Таблиця 2.6 – Динаміка показників прибутковості ТОВ «Укрполь-2005»

Назва показника	На кінець 2018 року	На кінець 2019 року	Абсолютне відхилення, тис. грн.	Відносне відхилення, %	Питома вага у сумарній величині доходів/витрат, %		Зміни у питомій вазі, %
					2018	2019	
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	23641,6	33906,7	10265,1	43,4	100,00	100,00	0,0
Разом доходи	23641,6	33906,7	10265,1	43,4	100,00	100,0	0,0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	28873,2	31687,2	2814,0	9,7	92,42	93,45	1,0
Інші операційні витрати	2367,1	2219,5	-147,6	-6,2	7,58	6,55	-1,0
Разом витрати	31240,3	33906,7	2666,4	8,5	100,00	100,00	0,0
Фінансовий результат до оподаткування	-7598,7	0,0	7598,7	-100,0	-	-	-
Чистий прибуток	-7598,7	0,0	7598,7	-100,0	-	-	-

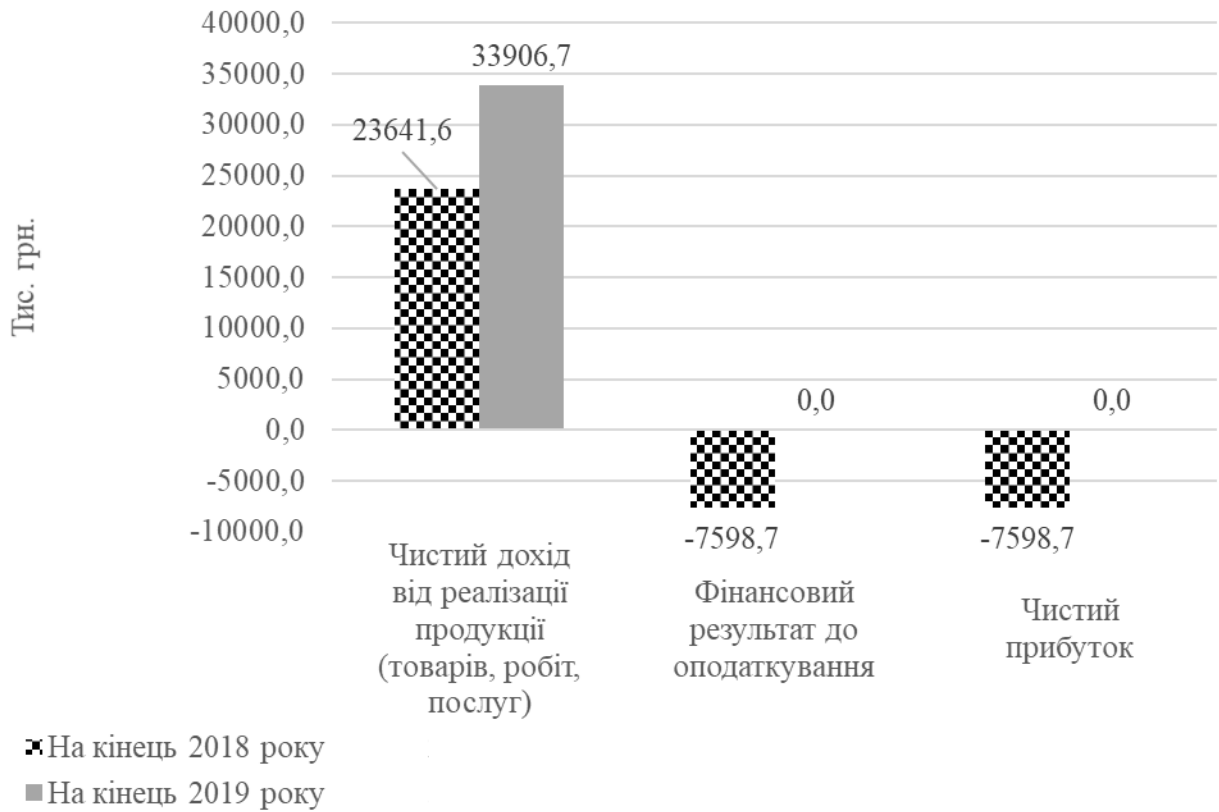

Рисунок 2.4 – Динаміка показників доходу та прибутку ТОВ «Укрполь-2005» у 2018-2019 роках

Рисунок 2.5 – Динаміка витрат ТОВ «Укрполь-2005» у 2018-2019 роках

Результати проведених досліджень свідчать про збиткову діяльність досліджуваного підприємства й зростання собівартості реалізованої продукції. Такі тенденції є несприятливими для розвитку досліджуваного підприємства.

Отже, у другому розділі роботи здійснено загальну характеристику діяльності ТОВ «Укрполь-2005», проаналізовано його організаційну структуру, досліджено фінансові передумови проведення диверсифікації діяльності, а також проведено аналіз обсягів та структури виробництва сільськогосподарської продукції. Результати дослідження дають змогу зробити висновок про доцільність змін у діяльності підприємства. Одним із напрямів таких змін може бути диверсифікація його виробничої діяльності.

РОЗДІЛ 3

РОЗРОБЛЕННЯ ПРОЕКТНИХ ПРОПОЗИЦІЙ ЩОДО ДИВЕРСИФІКАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «УКРПОЛЬ-2005»

3.1 Обґрунтування доцільності виробництва паливних брикетів

На сьогоднішній день у світі для виробництва енергії переважно використовують невідновлювані її джерела, такі як газ, вугілля або нафтопродукти. Частина невідновлюваних джерел енергії у світовому паливно-енергетичному балансі становить близько 75%, і лише 25% належить поновлюваним джерелам [15].

Актуальність проблеми альтернативних енергетичних технологій у сучасному суспільстві дуже висока. В економічно розвинутих державах займаються інтенсивним пошуком альтернативних джерел енергії, переваги яких широко відомі. Остання чверть ХХ століття відома тим, що саме в цей період активізується розробка пристроїв для отримання енергії, джерелами якої є побутові і промислові відходи. Сучасні технології дозволяють переробляти відходи деревообробної, хімічної, харчової промисловості, торфорозробок, а також сільськогосподарські відходи в паливна сировина найвищої якості. Тверде біопаливо поділяють на три категорії [16].

Перша категорія представлена пеллетами – спресованими циліндрами, максимальний діаметр яких – до 25мм. Вимоги до їх якості, запропоновані споживачами пеллет і виробниками котлів, в більшості випадків не можуть бути виконані вітчизняними виробниками з причини невідповідного технічного рівня виробництва, а також через високий ступінь забрудненості сировини.

До другої категорії відносять дрібний порошок, однорідний по своїй структурі, який можна спалювати як нафту чи газ.

Третю категорію твердого біопалива представляють брикети, спресовані вироби циліндричної форми (рис. 3.1). Сировиною для їх виробництва є деревні та сільськогосподарські відходи, торф або вугільний пил [17].

Рисунок 3.1 – Зовнішній вигляд паливних брикетів

Паливні брикети є глибоко переробленим і екологічно досконалим видом палива. Їх інша назва - «сухе паливо», так як вологість брикетів знижена до 10%. Ціна брикетів вище ціни пеллет, при їх транспортуванні виникає менше проблем, вони не такі вимогливі до якості вихідної сировини. Якщо враховувати прогнози фахівців, застосування паливних брикетів має великі перспективи. За оцінками аналітиків, зростання споживання біопалива в країнах Європи зросте до 2022 року до 12 млн. тон, і вже в 2025 досягне цифри 21 млн. тонн. У бюджет Євросоюзу на 2021-2025 роки закладено 2 млрд. євро на розвиток даного напрямку [18].

З кожним роком споживання такого виду палива, як брикети та гранули, зростає. Найбільш поширені паливні брикети в США, Австрії, Німеччині, Данії, Швеції, Норвегії, Фінляндії. Найсерйознішими країнами-виробниками пелет і брикетів називають США, країни Європи (Німеччину, Швецію, Австрію, Фінляндію, Данію), а також Канаду, Англію, Японію [19].

Не дивлячись на те, що застосування паливних брикетів на території нашої держави планувалося тільки у віддаленому майбутньому, попит на дану продукцію, згідно з результатами досліджень, незабаром буде тільки зростати. Все більше підприємств виявляють інтерес до застосування паливних брикетів. Це пов'язано з тим, що кількість біомаси в нашій країні, з якої можна виробляти високоякісне паливо, більш ніж достатня, а ціни на неї не залежать від зміни кон'юнктури світового ринку. На розвиток даного ринку також впливає

можливість застосування паливних брикетів з метою опалення приватних будівель.

Зважаючи на перспективи споживання паливних брикетів в Україні та країнах Європи пропонуємо ТОВ «Укрполь-2005» диверсифікувати свою діяльність шляхом налагодження виробництва паливних брикетів.

Паливні брикети – це тверде біопаливо, яке застосовується в різних системах опалення: твердопаливні котли, печі, каміни. Брикети можуть використовуватися для обігріву як житлових, так і виробничих приміщень. Вони вважаються екологічно чистим паливом, під час горіння виділяють дуже мало диму, мають в порівнянні з дровами більш довгу тривалість горіння і високу тепловіддачу. Спалювання брикетів дає від 1,5 до 4 разів більше теплової енергії, ніж використання такої ж кількості дров [20].

Технологія виробництва паливних брикетів наступна [16]. Відходи подрібнюються і піддаються сушці в спеціальному сушильному обладнанні. Потім відбувається процес їх пресування. Під впливом високого тиску і нагрівання сировини виділяється лігнін – натуральний компонент, який міститься в рослинній клітині. Він пов’язує подрібнені відходи і додає брикетам міцність. Розрізняють 3 основних види паливних брикетів.

1. Pini Key («Пінікей») – чотири- або шестигранний брикет з радіальним отвором (рис. 3.2).

Рисунок 3.2 – Зовнішній вигляд брикетів Pini Key [21]

Виготовляється він за допомогою механічних пресів. За рахунок випалу при високій температурі має темно-коричневий або чорний колір.

Переваги Pini Key:

- стійкість до механічних пошкоджень і вологи;
- завдяки своїй формі зручний в транспортуванні;
- висока тепловіддача і тривалість горіння;
- відносно невисока вартість виробничого обладнання.

Недоліки:

- висока трудомісткість і енергоємність виробництва;
- сезонність попиту на малогабаритні брикети;
- при виробництві на дешевому вітчизняному обладнанні може не відповідати європейським стандартам, зокрема, – виникають проблеми з контролем ваги (вага брикету може «стрибати») і ін.

2. RUF («РУФ») – прямокутний брикет, вироблений на гідравлічному обладнанні (рис. 3.3).

Рисунок 3.3 – Зовнішній вигляд брикетів RUF [21]

Його якості:

- стабільність попиту;
- відносно низька собівартість – виробництво є менш трудо- і енергоємним у порівнянні з виготовленням Pini Key;
- зручність у транспортуванні;
- надійність виробничого обладнання;

- якщо брикет виготовляється за допомогою імпортової техніки – відповідність міжнародним стандартам якості.

Недоліки:

- брикет не стійкий до вологи й механічних пошкоджень, відповідно – вищі витрати на пакування;
- порівняно високі початкові інвестиції.

3. Циліндричні брикети – виробляються на ударно-механічному або гідравлічному обладнанні (рис. 3.4).

Рисунок 3.4 – Зовнішній вигляд циліндричних брикетів [21]

До їх переваг можна віднести:

- високий і стабільний попит на якісний брикет;
- відносно низька собівартість;
- надійність виробничої техніки.

Недоліки:

- нестійкість брикетів до вологи та механічного впливу;
- через великий обсяг первинних інвестицій виробництво на механічних пресах ударного типу в Україні практично не представлене, а існуючі вітчизняні аналоги «круглих» брикетів часто не відповідають вимогам міжнародних стандартів.

Зі сказаного вище можна зробити наступний висновок: чим меншим буде обсяг первинних інвестицій ТОВ «Укрполь-2005» в цей бізнес, тим вищою буде собівартість виробництва і ризик випуску продукції низької якості. І навпаки –

високі початкові витрати у придбання імпортного обладнання сприятимуть надалі зниженню собівартості та виготовленню продукції високої якості. Така продукція знайде свого покупця не тільки на внутрішньому ринку, але і в Європі.

На основі результатів проведених досліджень щодо наявного на ринку обладнання для виробництва паливних брикетів та його вартості, пропонуємо досліджуваному підприємству придбати обладнання виробництва Польщі: екструдер ЕВ – 350 (рис. 3.5). Технічні характеристики обладнання представлено у табл. 3.1.

Таблиця 3.1 – Технічні характеристики обладнання для виробництва паливних брикетів на ТОВ «Укрполь-2005» [22]

№ з/п	Характеристика обладнання	Числове значення
1	Продуктивність екструдера, до кг/год (Залежить від виду сировини, що переробляється, і її підготовки)	350
2	Вологість вихідної сировини, %	4–8
3	Фракція вихідної сировини, %	2–8
4	Встановлена потужність, кВт/год, не більше: (зокрема нагрівач – 11,2 кВт/год)	49,7
5	Споживання електроенергії за одну годину роботи екструдера, кВт, не більше	40
7	Габаритні розміри, мм, не більше	
	довжина	3350
	ширина	1800
	висота	2260
8	Займана площа (без відсікача), м ² не більше	3,1
9	Маса, кг не більше	1200
10	Гарантійний термін обслуговування, років	1
11	Термін виготовлення, днів	45
12	Вартість, тис. грн.	87

Сировина, яку може переробляти дане обладнання – це лушпиння соняшнику, гречки, шкарлупа волоських горіхів, тирса твердих і м'яких порід дерева, а також інші види біомаси. Підприємство зможе власними силами забезпечити наявність сировини для виробництва паливних брикетів.

Рисунок 3.5 – Зовнішній вигляд екструдера EB – 350 [23]

Фізичні властивості сировини для брикетування відображено у табл. 3.2.

Таблиця 3.2 – Фізичні властивості сировини для брикетування [24]

Параметр/тип відходів брикета	Лушпиння гречки	Лушпиння соняшнику	Деревна тирса	Кам'яне вугілля
Щільність, т/м ³	1,1–1,3	1,1–1,2	1,0–1,2	1,2–1,5
Теплоутворення, ккал/кг	4800–5000	5000–5200	4600–4900	4400–5400
Волога, %	6–7	6–8	7–8	5–6
Зольність, %	0,5–1,6	2,7–4,5	0,5–1,5	14–19
Сірка, %	–	0,23–0,45	–	5–15

Отже, як бачимо теплоутворення при спалювання лушпиння гречки, соняшнику та деревної тирси є лише трохи меншим, ніж теплоутворення при спалюванні кам'яного вугілля, проте набагато нижчими є показники зольності.

При спалюванні різних видів ресурсів велике значення має склад диму, який при цьому утворюється. Результати державної санітарно-епідеміологічної експертизи досліджень складу диму при виготовленні брикетів відображено у табл. 3.3.

Таким чином, результати проведених досліджень свідчать про те, що при спалюванні паливних брикетів не буде перевищено жодних гранично допустимих екологічних показників. Дані екологічного аналізу доцільно доповнити показниками порівняння виділення вуглекислого газу класичного палива з паливними брикетами (табл. 3.4).

Таблиця 3.3 – Результати державної санітарно-епідеміологічної експертизи дослідження складу диму при виготовленні брикетів [25]

Назва виявленої речовини	Швидкість аспірації, л/хв	Час відбору проб, хв.	Концентрація фактична, мг/м ³	Концентрація гранично допустима, мг/м ³	Методика дослідження
Акролеїн	0,5	20	0,1	0,2	МУ 2719-83
Азоту діоксид	0,2	5	0,7	2	МУ 1638-77
Вуглецю діоксид	0,2	5	5	20	ТОЕІ ПІ 2.840.087
Пил рослинного походження	20,0	30	5,5	6	МУ 4436-87
Кремнію діоксид	20,0	30	0,43	—	МУ 2391-81

Таблиця 3.4 – Порівняння класичного палива з паливними брикетами щодо виділення CO₂ (емісія в повітря при згоранні) [26]

№ з/п	Назва речовини, що спалюється	Характеристика
1	газ	вміст CO ₂ в 15 раз вище
2	мазут	вміст CO ₂ в 20 раз вище
3	кокс	вміст CO ₂ в 30 раз вище
4	вугілля	вміст CO ₂ в 50 раз вище

Отже, із наведених даних можемо зробити висновок, що паливні брикети здійснюють набагато менш шкідливий вплив на довкілля, ніж інші традиційні види палива.

Суть технології виробництва паливних брикетів на ТОВ «Укрполь-2005» за допомогою екструдера ЕВ – 350 полягає в наступному:

1. За допомогою гвинтового живильника непідготовлена сировина подається в сепаратор.

2. У сепараторі відбувається розділення сировини на 3 фракції: 1-а - до 2 мм - йде у відходи; 2-а - від 2 до 10 мм - направляється в барабанну сушарку; 3-я - від 10 мм - йде в дробарку (найчастіше в молоткову).

3. У дробарці відбувається подрібнення великих шматків сировини. Подрібнена сировина повторно відправляється в сепаратор.

4. У барабанній сушарці сировина просушується до вологості 8%, а потім витяжним вентилятором витягується в циклон.

5. У циклоні висушена сировина відділяється від гарячого повітря і через шлюзовий затвор і живильник подається в бункер екструдера.

6. З бункера екструдера сировина надходить до робочого органу, де спресовується до щільності 1,0-1,2 т / м³ і обробляється температурою 160-350 ° С.

У результаті спільної обробки тиском і температурою, на поверхні отриманого брикету з клітин сировини виділяється природна клейка речовина - лігнін.

7. Після виходу з робочого органу екструдера отриманий брикет проштовхується в подільник брикетів, де відбувається його поділ на частини довжиною 300 (75, 150, 600) мм.

8. Протягом двох годин відбувається охолодження брикету і застигання лігніну. В результаті поверхня брикету герметизується від попадання вологи і закріплюється (лігніном), що дозволяє транспортувати брикети на великі відстані без втрати якості.

Розрахуємо обсяг початкових витрат на придбання обладнання та запуск виробництва паливних брикетів на ТОВ «Укрполь-2005» (табл. 3.5).

Таблиця 3.5 – Початкові витрати на реалізацію проекту виробництва паливних брикетів на ТОВ «Укрполь-2005»

№ з/п	Вид витрат	Сума, тис. грн.
1	2	3
1	Вартість придбання екструдера ЕВ - 350	87,0
2	Витрати на транспортування	5,8
3	Монтажні роботи	15,7
4	Пусконаладжувальні роботи	4,9
5	Непередбачувані витрати	2,6
Всього початкових витрат		116,0

Отже, загальна сума початкових витрат включатиме вартість придбання екструдера ЕВ – 350, витрати на його транспортування, монтажні та пусконаладжувальні роботи. Обсяг непередбачуваних витрат приймаємо у розмірі 3% від вартості обладнання. Відсоткове співвідношення складових початкових витрат проекту представлено на рис. 3.6.

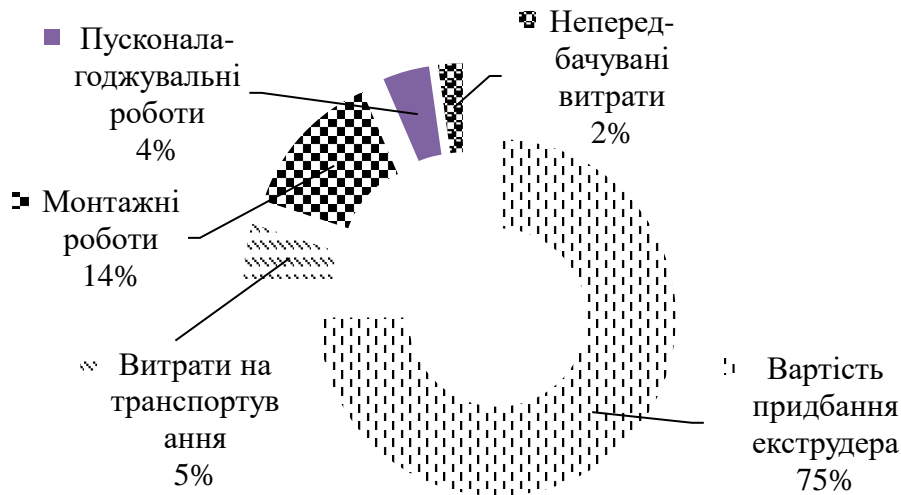

Рисунок 3.6 – Структура початкових витрат проекту виробництва паливних брикетів на ТОВ «Укрполь-2005»

Таким чином, можемо зазначити, що найбільшу питому вагу займають витрати на придбання екструдера (75% від загального обсягу початкових витрат), а також монтажні роботи (14% від загального обсягу початкових витрат).

Розрахуємо обсяг річних витрат на виробництво та реалізацію паливних брикетів (табл. 3.6). Для здійснення виробничого процесу буде залучено 4 робітники. Отже, загальний обсяг прогнозованих річних витрат складатиме 582,64 тис. грн. Основними елементами витрат є сировина і матеріали (30,89%), витрати на оплату праці (37,07%), відрахування на соціальні заходи (12,6 %) та витрати на електроенергію (9,13%). Виробничі витрати складають 94,78% загального обсягу річних витрат.

Таблиця 3.6 – Прогнозований обсяг річних витрат на виробництво та реалізацію паливних брикетів на ТОВ «Укрполь-2005»

№ з/п	Елементи витрат	Сума, тис. грн.
1	Сировина і матеріали	180
2	Електроенергія	53,2
3	Витрати на оплату праці	216
4	Відрахування на соціальні заходи	73,44
5	Амортизація обладнання	17,4
6	Інші витрати	12,2
7	Всього виробничих витрат	552,24
8	Збутові витрати	30,4
	Всього витрат	582,64

Визначимо прогнозовані показники ефективності проекту виробництва паливних брикетів на ТОВ «Укрполь-2005» (табл. 3.7).

Таблиця 3.7 – Показники ефективності проекту виробництва паливних брикетів на ТОВ «Укрполь-2005»

№ з/п	Показники, тис. грн.	Роки					Всього
		2022	2023	2024	2025	2026	
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Дохід від реалізації продукції	806,40	887,04	975,74	1073,32	1180,65	4923,15
2	ПДВ	134,40	147,84	162,62	178,89	196,78	820,53
3	Чистий дохід від реалізації продукції	672,00	739,20	813,12	894,43	983,88	4102,63
4	Витрати на виробництво	582,64	640,90	704,99	775,49	853,04	3557,08
6	Прибуток від звичайної діяльності до оподаткування	89,36	98,30	108,13	118,94	130,83	545,55
7	Податок на прибуток від звичайної діяльності	16,99	18,69	20,56	22,62	24,88	103,75
8	Чистий прибуток	72,37	79,60	87,56	96,32	105,95	441,81

Отже, можемо зробити висновок про доцільність реалізації запропонованого проекту. Про це свідчать досить високі значення очікуваного доходу від реалізації паливних брикетів та чистого прибутку підприємства. Сумарний обсяг чистого прибутку за п'ять років реалізації проекту складатиме 441,81 тис. грн. Графічне представлення показників результативності проекту відображено на рис. 3.7. Із представленого рисунка бачимо, що показники результативності проекту зростатимуть впродовж усього періоду його реалізації. Визначимо сподівані грошові потоки проекту виробництва паливних брикетів на ТОВ «Укрполь-2005» (табл. 3.8).

Таблиця 3.8 – Майбутні грошові потоки проекту виробництва паливних брикетів на ТОВ «Укрполь-2005»

Показники	Сума річного грошового потоку, тис. грн.				
	2022	2023	2024	2025	2026
Додатковий чистий прибуток	72,37	79,60	87,56	96,32	105,95
Амортизація обладнання	17,4	17,4	17,4	17,4	17,4
Всього величина грошового потоку	89,77	97,00	104,96	113,72	123,35

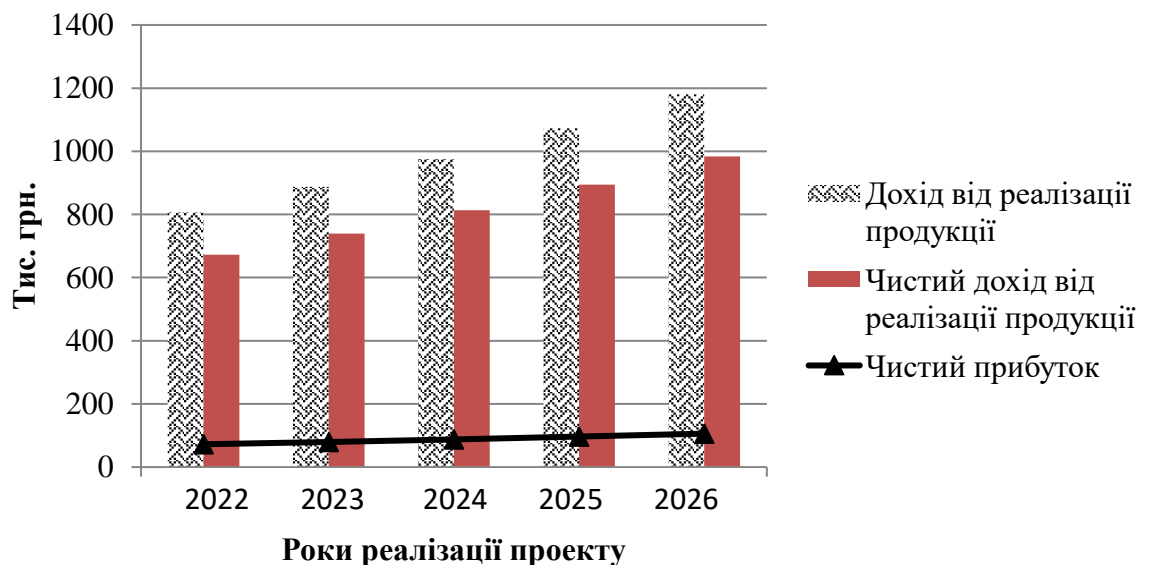

Рисунок 3.7 – Графічне представлення показників результативності проекту виробництва паливних брикетів на ТОВ «Укрполь-2005»

Використовуючи обсяг визначених грошових потоків, обчислимо чисту теперішню вартість, індекс прибутковості, період окупності та внутрішню ставку доходу проекту виробництва паливних брикетів на ТОВ «Укрполь-2005» (табл. 3.9).

Таблиця 3.9 – Показники результативності реалізації проекту виробництва паливних брикетів на ТОВ «Укрполь-2005»

№ з/п	Показники ефективності проекту	Одиниці вимірювання	Значення показника
1	Початкові інвестиції у проект	Тис. грн.	116
2	Чиста теперішня вартість	Тис. грн.	184,30
3	Індекс прибутковості	Частки від одиниці	2,58
4	Простий термін окупності	Років	1,27
5	Дисконтований термін окупності	Років	1,63
6	Внутрішня норма дохідності	%	79%

Отже, можемо зробити висновок про доцільність реалізації проекту виробництва паливних брикетів на ТОВ «Укрполь-2005», оскільки його чиста теперішня вартість склала 184,3 тис. грн. (більша 0), індекс прибутковості – 2,58 (більше 1), простий та дисконтований періоди окупності є трохи більшими 1 року, а внутрішня норма дохідності становить 79% (більше ставки дисконта, прийнятої у розмірі 21% річних). Таким, чином ТОВ «Укрполь-2005» має усі передумови та можливості для успішної реалізації проекту виробництва паливних брикетів.

3.2 Здійснення диверсифікації діяльності ТОВ «Укрполь-2005» шляхом придбання у лізинг сільськогосподарської техніки

В Україні лізинг як форма товарного кредитування перебуває на початкових етапах формування, а ринок лізингових послуг має великий

потенціал. Стабільність його розвитку гарантується законодавчо-нормативним забезпеченням цього бізнесу та діяльністю компаній, які надають послуги лізингу.

Світова практика довела ефективність надання лізингових послуг як одного зі способів фінансування капіталовкладень при збереженні фінансової незалежності підприємствами. Упродовж останніх років ринок лізингу набуває все більшої популярності серед українських підприємців, що підтверджується швидкими темпами його зростання. Лізингова послуга є різновидом фінансової послуги, яка відображає взаємовідносини між лізинговими компаніями (лізингодавцями) та їхніми клієнтами (лізингоотримувачами).

Лізинг у сучасних українських умовах має триєдину економічну основу та зберігає ознаки кредитної угоди, інвестиційної й орендної діяльності, які є взаємопов'язаними і взаємопрониклими та утворюють при цьому нові економіко-правові відносини.

Фінансовий лізинг – господарська операція фізичної або юридичної особи, що передбачає згідно з договором фінансового лізингу передачу лізингоотримувачу майна, придбаного або виготовленого лізингодавцем, а також усіх ризиків та винагород, пов'язаних із правом користування та володіння предметом лізингу.

Незважаючи на те, що протягом останніх років український ринок лізингових послуг стабільно зростає, Україна майже не використовує його переваг і можливостей: у 2020 році співвідношення обсягу лізингових послуг до ВВП становило лише 0,25 %. Це у 20 разів менше від показника Естонії та майже в 6 разів менше від показника Польщі [30]. Але слід зазначити, що останніми роками всі показники, які характеризують ринок лізингових послуг в Україні, стабільно зростали.

Виходячи із актуальності та доцільності застосування лізингу у сфері продажу сільськогосподарської техніки, проведемо аналіз потенційних лізингодавців, із якими може співпрацювати ТОВ «Укрполь-2005» (табл. 3.10).

Таблиця 3.10 – Аналіз потенційних лізингодавців та умов надання лізингових послуг для ТОВ «Укрполь-2005»⁴

№ з/п	Найменування потенційного лізингодавця	Обсяг авансового внеску, % від вартості обладнання	Фінансовий дохід лізингодавця, річний % від невідшкодованої вартості об'єкта лізингу	Тривалість лізингової угоди, років	Тривалість діяльності на ринку лізингових послуг, років
1	2	3	4	5	6
1	AccordCapital	18	6	1-4	12
2	АТ «ІНДЕКС-БАНК»	16	5	2-4	11
3	АТ "Укртранслізинг"	20	4,2	3-5	8
4	ПАТ НАК "Украгролізинг"	15	3,2	3-5	14
5	ДП "ЛК "Укрексімлізинг"	25	5,4	2-5	12
6	ПрАТ «Укрінкомліз»	20	6,3	1-3	7
7	ТОВ «ВіДі Лізинг»	18	7	2-5	11
8	Райффайзен Лізинг Аваль	20	4,5	3-5	6
9	ТзОВ «Лізингова компанія «Універсальна»	17	5	3-4	10

Результати дослідження свідчать, що найбільш вигідною для ТОВ «Укрполь-2005» була б співпраця із ПАТ НАК «Украгролізинг», оскільки розмір авансового внеску тут є найнижчим, фінансовий дохід лізингодавця встановлено на рівні 3,2% річних від невідшкодованої вартості об'єкта лізингу та досвід роботи на ринку лізингових послуг є тривалим. За роки діяльності, компанією придбано й передано сільськогосподарським товаровиробникам більше 20 тисяч одиниць сільськогосподарських машин на загальну суму понад півтора мільярда гривень. Техніка й обладнання передаються у фінансовий лізинг на 3-7 років під 3,2 % річних. Метою діяльності ПАТ НАК «Украгролізинг» є сприяння прискореному оновленню основних фондів сільськогосподарських підприємств.

⁴ Складено автором за даними сайту Українського об'єднання лізингодавців.

Фінансовий лізинг в агропромисловому комплексі є вигідною формою діяльності для всіх учасників цього виду інвестицій – і лізингодавців, і сільськогосподарських підприємств (табл. 3.11).

Таблиця 3.11 – Порівняльна характеристика параметрів придбання сільськогосподарської техніки у лізинг та кредит⁵

Показники	Кредитна угода	Лізингова угода
1	2	3
Авансовий платіж	У середньому 20%	Від 15%
Строк фінансування	До 5 років	1-5 років
Розстрочка платежу	На погашення вартості майна	На погашення вартості майна, додаткового обладнання, страхування
Необхідність наявності автогосподарства	Так	Ні
Додаткова застава майна	Так	Ні
Кількість документів необхідних для оцінки	15-20	8-10
Необхідність нотаріального завірення договору	Так	Ні
Необхідні договори для підписання	Договір кредиту, застави, купівлі-продажу, страхування та інше	Договір лізингу
Платежі при складанні угоди фінансування	10-15 (авансовий платіж, страховий платіж, комісія банку за надання кредиту, комісія за конвертацію валюти, послуги нотаріуса, 3% пенсійний фонд, транспортний збір, реєстрація транспортного засобу)	2 (авансовий платіж, адміністративна комісія)
Щомісячні платежі	Погашення тіла кредиту, кредитні платежі, транспортний збір, комісія банку за конвертацію валюти, та інші	Лізинговий платіж
Мінімальний період діяльності клієнта	Від 1 року	Від 3-х місяців
Регіональна залежність	Залежить від розміщення філій банку	Працює в усіх регіонах України

⁵ Інформацію отримано на офіційному сайті ПАТ НАК «Агролізинг»: www.ukragroleasing.com.ua

Продовження таблиці 3.11

1	2	3
Можливість накладання штрафних санкцій	Майно може бути предметом податкового арешту, відчуження третіми особами і т.д.	Майно не може бути предметом податкового арешту, відчуження третіми особами і т.д.
Фінансове планування	Графік погашення кредиту залишається незмінним і не залежить від особливостей ведення бізнесу клієнта	Графік лізингових платежів може розроблятися індивідуально під клієнта у залежності від особливостей ведення бізнесу

Таким чином, бачимо, що лізинг має досить багато суттєвих переваг для ТОВ «Укрполь-2005» у порівнянні із залученням кредитних ресурсів.

Об'єктом лізингової угоди між ТОВ «Укрполь-2005» та ПАТ НАК «Украгролізинг» є зерноочисний комплекс КЗ-50 (виробник: ПАТ «Вібросепаратор»). Вартість такого комплексу на сьогодні становить 239 178 грн.⁶ Зерноочисні комплекси КЗ-25, КЗ-50, КЗМ-25 використовуються для післязбиральної очистки зерна харчового, насінневого та фуражного призначення. Застосування зерноочисних комплексів дозволить ТОВ «Укрполь-2005» уникнути значних втрат при збереженні та очистці зерна, швидко та ефективно довести його до базисних кондицій і значно зменшити витрати ручної праці. Досліджуване підприємство орендує такий комплекс у сусідніх фермерських господарств. Проте набагато вигіднішим було б придбати його у лізинг та не сплачувати орендні платежі й транспортні витрати. Пропонуємо таку схему застосування лізингових операцій за участю ТОВ «Укрполь-2005» (рис. 3.8). Аналізуючи наведену схему взаємовідносин між лізингодавцем (ПАТ НАК «Украгролізинг»), лізингоотримувачем (ТОВ «Укрполь-2005») та страховиком (СК «Гарант-Авто»), можна визначити, що лізинг як економічне явище характеризується низкою функцій, які активізують фінансово-інвестиційну діяльність.

⁶ Інформацію отримано на офіційному сайті ПАТ НАК «Агролізинг»: www.ukragroleasing.com.ua

Рисунок 3.8 – Проектна структура лізингових взаємовідносин за участю ТОВ «Укрполь-2005»

Суть фінансової функції полягає у звільненні лізингоотримувача від оплати повної вартості предмету лізингу. Виробнича функція визначається оперативним розв'язанням виробничих завдань шляхом використання, а не купівлі цінного предмету лізингу, який може швидко морально застаріти. Функція збуту полягає в розширенні кола споживачів ТОВ «Укрполь-2005», та освоєнні досліджуваним підприємством нових ринків збуту. Крім того, лізинг передбачає одержання податкових і амортизаційних вигод.

Перелічені функції в основному визначають переваги використання лізингу для сторін, задіяних у лізинговій угоді (лізингоотримувача, лізингодавця та продавця (виробника) майна – предмету лізингу).

Для лізингоотримувача (ТОВ «Укрполь-2005») такими перевагами є:

- економія оборотних коштів (як правило, угоду лізингу фінансує лізингодавець);
- оптимальне управління капітальними витратами завдяки можливості відносити на валові витрати до 70 % платежів;
- розширення можливостей купувати нову техніку (при цьому не треба виводити з обороту власні кошти або використовувати позикові);
- доступність лізингових послуг для підприємства-новачка, який ще не має власних оборотних коштів і кредитної історії для одержання коштів через позику;
- гнучкість виплат за лізинговою угодою, оскільки платежі здійснюються згідно з попередньою домовленістю та є індивідуальними для кожного клієнта лізингової компанії (лізингоотримувача);
- використання прискореної амортизації предмета лізингу, що дає можливість оперативно оновлювати застаріле устаткування, а отже, зменшувати оподатковуваний прибуток;
- термін лізингу не обмежується в часі та може значно перевищувати терміни надання кредитів;
- податкові пільги: зменшення оподаткованого прибутку, митних зборів і платежів та податків за операціями міжнародного лізингу;

- збільшення виробничого потенціалу підприємства, адже лізингова угода на відміну від кредитної не потребує застави;
- можливість удосконалювання технології виробництва за рахунок вивільнених коштів;
- зниження ризиків експлуатації одержаного за договором лізингу майна (ризик повністю чи частково бере на себе лізингодавець).

Основою економічного механізму взаємовигідних відносин між лізингодавачем і лізингоодержувачем є розмір лізингових платежів. Для ТОВ «Укрполь-2005» фінансовий лізинг дає можливість заощаджувати кошти для інвестування в інші більш ефективні види діяльності та придбавати техніку, вартість якої перевищує річні фінансові можливості.

Отже, у третьому розділі роботи розроблено проектні пропозиції щодо диверсифікації діяльності ТОВ «Укрполь-2005». Зокрема, обґрунтовано доцільність виробництва паливних брикетів та потребу здійснення диверсифікації діяльності ТОВ «Укрполь-2005» шляхом придбання у лізинг сільськогосподарської техніки. Проведені розрахунки дали змогу зробити висновок про доцільність, своєчасність та актуальність впровадження проектних рішень.

РОЗДІЛ 4

БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ, ОСНОВИ ОХОРОНИ ПРАЦІ

4.1 Значення адаптації в трудовому процесі

Праця людини безпосередньо пов'язана із виробничим середовищем. Працівник може нормально здійснювати трудову діяльність лише тоді, коли умови зовнішнього середовища відповідають оптимальним. Якщо вони змінюються, стають несприятливими, то на протидію їм організм людини включає спеціальний механізм, який зберігає постійність внутрішнього середовища, або змінює його в межах допустимого. Такий механізм називається адаптацією. Адаптація є важливим засобом попередження травмування, виникнення нещасних випадків у трудовому процесі і відіграє значну роль в охороні праці.

Адаптація (від лат. *adapto* - пристосування) - це динамічний процес пристосування організму та його органів до мінливих умов зовнішнього середовища, також – це пристосування працівника до умов праці в організації, що базується на поступовому освоєнні нових професійних, соціальних та організаційних умов праці [1].

Адаптація в трудовій діяльності поділяється на фізіологічну, психічну, соціальну та професійну. Фізіологічна адаптація - це сукупність фізіологічних реакцій, які є в основі пристосування організму до змін зовнішніх умов, і направлені на збереження відносної постійності його внутрішнього середовища – гомеостазу.

Суть механізму адаптації полягає у змінах меж чутливості аналізаторів, розширенні діапазону фізіологічних резервів організму та зміні в певних межах параметрів фізіологічних функцій. Завдяки фізіологічній адаптації фізичні та біохімічні параметри, які визначають життєдіяльність організму, змінюються у вузьких межах порівняно із значними змінами зовнішніх умов: підвищується стійкість організму до холоду, тепла, недостачі кисню, змін

барометричного тиску та інших факторів. Велике значення у фізіологічній адаптації має реактивність організму, його початковий функціональний стан (вік, тренуваність тощо), в залежності від якого змінюються і відповідні реакції організму на різні дії. Процес фізіологічної адаптації до незвичайних, екстремальних умов проходить декілька стадій, або фаз: спочатку переважають явища декомпенсації (порушення функцій), потім неповного пристосування (активний пошук організмом стійких станів, що відповідають новим умовам середовища) і, нарешті, фаза відносного стійкого пристосування.

Фізіологічна адаптація до праці має активний характер і за сприятливих умов виробничого середовища та оптимальних навантажень веде до підвищення стійкості та працездатності організму, збільшення його резервних можливостей, зменшення захворювань і травматизму. Проте коливання умов середовища, в яких відбувається фізіологічна адаптація, має певну межу, характерну для кожного організму. Якщо працівник потрапляє в умови, коли інтенсивність впливу чинників виробничого середовища переважає можливості його адаптації, настають патологічні зміни фізіологічних систем, захворювання організму.

Психічна адаптація – це процес встановлення оптимальної відповідності особистості до навколишнього середовища в процесі діяльності. Зрозуміло, що такі властивості, як гальмування мислення та низька швидкість переробки інформації, обмежений діапазон сприйняття, порушення функції пам'яті гальмують адаптацію; висока рухливість нервових процесів, навпаки, її підвищує.

Психічна адаптація в процесі праці залежить від психічних властивостей працівника, його психічного стану, психологічних реакцій на стреси, що виникають на роботі, кваліфікації та культури людини, особливостей професійної діяльності, конкретних умов праці тощо.

Соціальна адаптація - це пристосування працюючої людини до системи відносин у робочому колективі з його нормами, правилами, традиціями,

ціннісними орієнтаціями. Під час соціальної адаптації працівник поступово отримує різнобічну інформацію про колектив, де він працює, про систему ділових та особистих взаємовідносин.

При несприятливому протіканні соціальної адаптації підвищується рівень стресу на роботі, наслідки якого позначаються на поведінці працівника та можуть призвести до міжособових конфліктів, нещасних випадків [2].

Професійна адаптація – це адаптація до трудової діяльності з усіма її складовими: адаптація до робочого місця, знарядь та засобів праці, об'єктів та предметів праці, особливостей технологічного процесу, часових параметрів роботи тощо.

Професійна адаптація виражається у розвитку стійкого позитивного ставлення працівника до своєї професії, певного рівня оволодіння ним специфічними навичками та вміннями, у формуванні необхідних для якісного виконання роботи властивостей. Професійна адаптація визначається необхідним мінімумом знань та навичок, яких працівник набув при одержанні спеціальності, ступенем відповідальності, практичності, діловитості тощо. Адаптація вважається завершеною тоді, коли працівник досягає кваліфікації, відповідної існуючим стандартам.

Виробнича адаптація — це пристосування працівника до організації, яке ґрунтується на тому, що поступово з'являються у співробітника нові професійні, соціальні, психологічні й економічні умови праці і, відповідно, навички.

Тож адаптація — це пристосування особи до робочого місця і трудового колективу і — навпаки. Адаптація передбачає активну позицію організації й особистості, усвідомлення свого соціального статусу і пов'язаної з ним рольової поведінки як форми реалізації індивідуальних можливостей особистості в процесі вирішення загальних завдань.

Для розробки оптимальних програм адаптації важливо враховувати фактори, які стосуються специфіки організації з одного боку і категорії нових співробітників, на яких програма орієнтована, — з іншого. До специфіки

організації відносяться особливості чи сфера її діяльності. А співробітники умовно розділені на молодих фахівців, що мають в основному тільки теоретичні знання про робочий процес, і професіоналів з практичними знаннями і суттєвим досвідом роботи в інших організаціях [3].

При складанні програм адаптації персоналу безпосереднім керівникам та спеціалістам служб персоналу необхідно розробляти заходи для кожного виду адаптації. Кожен із розглянутих видів адаптації впливає на працездатність та здоров'я працівника, формує у нього певний рівень чутливості та стійкості до психоемоційних перевантажень, внаслідок розвитку яких може істотно змінитися надійність професійної діяльності.

4.2 Організація проведення інструктажу з питань охорони праці

Працівники, під час прийняття на роботу та періодично, повинні проходити на підприємстві інструктажі з питань охорони праці, надання першої медичної допомоги потерпілим від нещасних випадків, а також з правил поведінки та дій при виникненні аварійних ситуацій, пожеж і стихійних лих.

За характером і часом проведення інструктажі з питань охорони праці (далі – інструктажі) поділяються на вступний, первинний, повторний, позаплановий та цільовий.

Вступний інструктаж проводиться:

- з усіма працівниками, які приймаються на постійну або тимчасову роботу, незалежно від їх освіти, стажу роботи та посади;
- з працівниками інших організацій, які прибули на підприємство і беруть безпосередню участь у виробничому процесі або виконують інші роботи для підприємства;
- з учнями та студентами, які прибули на підприємство для проходження трудового або професійного навчання;
- з екскурсантами у разі екскурсії на підприємство.

Вступний інструктаж проводиться спеціалістом служби охорони праці або іншим фахівцем відповідно до наказу (розпорядження) по підприємству, який в установленому Типовим положенням порядку пройшов навчання і перевірку знань з питань охорони праці.

Вступний інструктаж проводиться в кабінеті охорони праці або в приміщенні, що спеціально для цього обладнано, з використанням сучасних технічних засобів навчання, навчальних та наочних посібників за програмою, розробленою службою охорони праці з урахуванням особливостей виробництва. Програма та тривалість інструктажу затверджуються керівником підприємства.

Запис про проведення вступного інструктажу робиться в журналі реєстрації вступного інструктажу з питань охорони праці (додаток 5), який зберігається службою охорони праці або працівником, що відповідає за проведення вступного інструктажу, а також у наказі про прийняття працівника на роботу.

Первинний інструктаж проводиться до початку роботи безпосередньо на робочому місці з працівником:

- новоприйнятим (постійно чи тимчасово) на підприємство або до фізичної особи, яка використовує найману працю;
 - який переводиться з одного структурного підрозділу підприємства до іншого;
 - який виконуватиме нову для нього роботу;
 - відрядженим працівником іншого підприємства, який бере безпосередню участь у виробничому процесі на підприємстві.
- Первинний інструктаж проводиться з учнями, курсантами, слухачами та студентами навчальних закладів:
- до початку трудового або професійного навчання;
 - перед виконанням кожного навчального завдання, пов'язаного з використанням різних механізмів, інструментів, матеріалів тощо.

Первинний інструктаж на робочому місці проводиться індивідуально або з групою осіб одного фаху за діючими на підприємстві інструкціями з охорони праці відповідно до виконуваних робіт [2].

Повторний інструктаж на робочому місці індивідуально з окремим працівником або групою працівників, які виконують однотипні роботи, за обсягом і змістом переліку питань первинного інструктажу.

Повторний інструктаж проводиться в терміни, визначені нормативно-правовими актами з охорони праці, які діють у галузі, або роботодавцем (фізичною особою, яка використовує найману працю) з урахуванням конкретних умов праці, але не рідше:

- на роботах з підвищеною небезпекою - 1 раз на 3 місяці;
- для решти робіт - 1 раз на 6 місяців.

Позаплановий інструктаж проводиться з працівниками на робочому місці або в кабінеті охорони праці:

- при введенні в дію нових або переглянутих нормативно-правових актів з охорони праці, а також при внесенні змін та доповнень до них;
- при зміні технологічного процесу, або модернізації устаткування, приладів та інструментів, вихідної сировини, матеріалів та інших факторів, що впливають на стан охорони праці;
- при порушеннях працівниками вимог нормативно-правових актів з охорони праці, що призвели до травм, аварій, пожеж тощо;
- при перерві в роботі виконавця робіт більш ніж на 30 календарних днів - для робіт з підвищеною небезпекою, а для решти робіт - понад 60 днів.

Позаплановий інструктаж з учнями, студентами, курсантами, слухачами проводиться під час проведення трудового і професійного навчання при порушеннях ними вимог нормативно - правових актів з охорони праці, що можуть призвести або призвели до травм, аварій, пожеж тощо.

Позаплановий інструктаж може проводитись індивідуально з окремим працівником або з групою працівників одного фаху. Обсяг і зміст

позапланового інструктажу визначаються в кожному окремому випадку залежно від причин і обставин, що спричинили потребу його проведення.

Цільовий інструктаж проводиться з працівниками:

- при ліквідації аварії або стихійного лиха;
- при проведенні робіт, на які відповідно до законодавства оформлюються наряд-допуск, наказ або розпорядження.

Цільовий інструктаж проводиться індивідуально з окремим працівником або з групою працівників. Обсяг і зміст цільового інструктажу визначаються залежно від виду робіт, що виконуватимуться.

Первинний, повторний, позаплановий і цільовий інструктажі проводить безпосередній керівник робіт (начальник структурного підрозділу, майстер) або фізична особа, яка використовує найману працю.

Первинний, повторний, позаплановий і цільовий інструктажі завершуються перевіркою знань у вигляді усного опитування або за допомогою технічних засобів, а також перевіркою набутих навичок безпечних методів праці, особою, яка проводила інструктаж.

При незадовільних результатах перевірки знань, умінь і навичок щодо безпечного виконання робіт після первинного, повторного чи позапланового інструктажів протягом 10 днів додатково проводяться інструктаж і повторна перевірка знань.

При незадовільних результатах перевірки знань після цільового інструктажу допуск до виконання робіт не надається. Повторна перевірка знань при цьому не дозволяється.

Про проведення первинного, повторного, позапланового та цільового інструктажів та їх допуск до роботи, особа, яка проводила інструктаж, уносить запис до журналу реєстрації інструктажів з питань охорони праці на робочому місці. Сторінки журналу реєстрації інструктажів повинні бути пронумеровані, прошнуровані і скріплені печаткою.

У разі виконання робіт, що потребують оформлення наряду-допуску, цільовий інструктаж реєструється в цьому наряді-допуску, а в журналі реєстрації інструктажів не обов'язково.

Перелік професій та посад працівників, які звільняються від повторного інструктажу, затверджується роботодавцем. До цього переліку можуть бути зараховані працівники, участь у виробничому процесі яких не пов'язана з безпосереднім обслуговуванням об'єктів, машин, механізмів, устаткування; застосуванням приладів та інструментів, збереженням або переробкою сировини, матеріалів тощо.

Працівники, функціональні обов'язки яких пов'язані із забезпеченням безаварійної роботи об'єктів підвищеної небезпеки або з виконанням окремих робіт підвищеної небезпеки (теплові та атомні електричні станції, гірничодобувні підприємства, інші подібні об'єкти, порушення технологічних режимів яких являє загрозу для працівників та навколишнього середовища), до початку самостійної роботи повинні проходити дублювання з обов'язковим проходженням у цей період протиаварійних і протипожежних тренувань відповідно до плану ліквідації аварій.

Допуск до стажування (дублювання) оформлюється наказом. У наказі визначається тривалість стажування (дублювання) та вказується прізвище працівника, відповідального за проведення стажування (дублювання).

Перелік посад і професій працівників, які повинні проходити стажування (дублювання), а також тривалість стажування (дублювання) визначаються керівником підприємства відповідно до нормативно-правових актів з охорони праці. Тривалість стажування (дублювання) залежить від стажу і характеру роботи, а також від кваліфікації працівника.

Роботодавцю надається право своїм наказом звільняти від проходження стажування (дублювання) працівника, який має стаж роботи за відповідною професією не менше 3 років або переводиться з одного підрозділу до іншого, де характер роботи та тип обладнання, на якому він працюватиме, не змінюються. Стажування (дублювання) проводиться за програмами для

конкретної професії, які розробляються на підприємстві відповідно до функціональних обов'язків працівника і затверджуються керівником підприємства чи структурного підрозділу [3].

Стажування (дублювання) проводиться на робочих місцях свого або іншого подібного за технологією підприємства. У процесі стажування працівники повинні виконувати роботи, які за складністю, характером, вимогами безпеки відповідають роботам, що передбачаються функціональними обов'язками цих працівників.

Після закінчення стажування (дублювання) та при задовільних результатах перевірки знань з питань охорони праці наказом (розпорядженням) роботодавця (або керівника структурного підрозділу) працівник допускається до самостійної роботи, про що робиться запис у журналі реєстрації інструктажів, у протилежному випадку, якщо працівник не оволодів необхідними виробничими навичками чи отримав незадовільну оцінку з протиаварійних та протипожежних тренувань, то стажування (дублювання) новим наказом може бути продовжено на термін не більше двох змін.

ВИСНОВКИ

Отже, представлена кваліфікаційна робота бакалавра присвячена процесам формування стратегічних напрямів процесів диверсифікації сільськогосподарського підприємства.

У першому розділі кваліфікаційної бакалаврської роботи досліджено теоретичні засади диверсифікації діяльності підприємств, виокремлено наукові підходи до вивчення диверсифікації, розглянуто форми, передумови та мотиви диверсифікації діяльності підприємства, визначено стратегічні особливості процесу диверсифікації. Результати проведеного дослідження дають змогу стверджувати, що успіх будь-якого підприємства залежить від здатності своєчасно передбачати та пристосовуватися до стратегічних змін, зокрема змінювати структуру виробництва, розробляти та впроваджувати у виробництво нові види продукції, правильно планувати обсяг виробництва різних товарів, а також від здатності до нововведень та вчасного адаптування до технологічних зрушень.

У другому розділі роботи здійснено загальну характеристику діяльності ТОВ «Укрполь-2005», проаналізовано його організаційну структуру, досліджено фінансові передумови проведення диверсифікації діяльності, а також проведено аналіз обсягів та структури виробництва сільськогосподарської продукції. Результати дослідження дають змогу зробити висновок про доцільність змін у діяльності підприємства. Одним із напрямів таких змін може бути диверсифікація його виробничої діяльності.

У третьому розділі роботи розроблено проектні пропозиції щодо диверсифікації діяльності ТОВ «Укрполь-2005». Зокрема, обґрунтовано доцільність виробництва паливних брикетів та потребу здійснення диверсифікації діяльності ТОВ «Укрполь-2005» шляхом придбання у лізинг сільськогосподарської техніки. Проведені розрахунки дали змогу зробити висновок про доцільність, своєчасність та актуальність впровадження проектних рішень.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Доценко Г.О. Диверсифікація як один з основних шляхів підвищення адаптаційних можливостей підприємств (теоретичні аспекти). *Маркетинг і менеджмент інноваційного розвитку: [монографія]*. За заг. ред. д.е.н., проф. С.М. Ілляшенка. Суми: ВТД «Університетська книга», 2006. С. 180-200.
2. Пересадько Г.О. Управління стратегіями диверсифікації промислових підприємств. Автор. дис. ... на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. Суми, 2008.
3. Пересадько Г. О. Формування критеріальної бази управління вибором стратегій диверсифікації. *Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Економіка та менеджмент»*. 2005. № 6-7 (18–19). С. 34-43.
4. Куденко Н. В. Стратегічний маркетинг: Навч. посібник. К.: КНЕУ, 2005. 152 с.
5. Портер М. Стратегія конкуренції / Пер. з англ. А. Олійника, Р. Сільського. К.: Основи, 1997.
6. Василенко В.О., Ткаченко Т.І. Стратегічне управління підприємством: Навч. посібник. Київ, 2004. 400 с.
7. Економічна енциклопедія: у 3 т., [Текст] / Під ред. С.В. Мочерного. К.: ВЦ Академія, 2002. 952 с.
8. Цогла О.О. Становлення диверсифікаційних процесів у діяльності підприємств. *Актуальні проблеми економіки*, 2011. № 7. С. 147–151.
9. Брінь П.В. Диверсифікація господарської діяльності підприємств. *Вісник НТО «ХП»*. Серія: *Актуальні проблеми розвитку українського суспільства*, 2013. № 69 (1042). С.172–175.
10. Богуславський Є.І. Вибір оптимального методу диверсифікації підприємств. *Ефективна економіка*, 2013. №10.

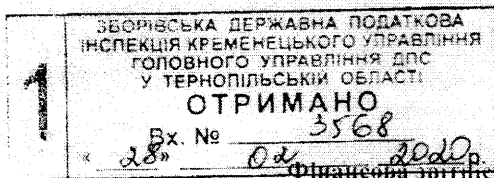
11. Корінько М.Д. Диверсифікація як стратегія розвитку. *Актуальні проблеми економіки*, 2009. № 5. С. 12–17.
12. Скоробогатов М.М. Диверсифікація як один із шляхів підвищення ефективності діяльності підприємства в сучасних умовах. *Економічний вісник Донбасу*, 2011. № 3 (25). С.18–21.
13. Цогла О.О. Формування конкурентних переваг підприємства шляхом диверсифікації його діяльності. *Актуальні проблеми економіки*. 2010, № 4. С.109 – 115.
14. Економічна енциклопедія: у 3 т., [Текст] / Під ред. С.В. Мочерного. – К.: ВЦ Академія, 2002. 952 с.
15. Кучерява І.М., Сорокіна Н.Л. Відновлювана енергетика в світі та Україні станом на 2019 р. – початок 2020 р. *Гідроенергетика України*. 2020, №1-2. С. 38-44.
16. Гайденко О. Тверде біопаливо: технологічні вимоги, властивості компонентів та технологія виробництва: *Агробізнес сьогодні*. 2014. №10. URL: <http://agro-business.com.ua/agro/idei-trendy/item/8366-tverde-biopalyvo-tekhnologichni-vymohy-vlastyivosti-komponentiv-ta-tekhnologiiivyrobnystva.html> (дата звернення: 20.04.2021).
17. Степанова І. Проблеми забезпечення агросировиною твердопаливного сектора біоенергетики в Україні. *Agricultural and Resource Economics: International Scientific Journal*. 2017. №10. С. 135-146.
18. Калетнік Г. М. Розвиток ринку біопалив в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра екон. наук, спец. : 08.00.03 «Економіка та управління національним господарством». К., 2009. 34 с.
19. Аналітичні матеріали Біоенергетичної асоціації України URL: <http://uabio.org> (дата звернення: 24.04.2021).
20. Титко Р. Відновлювальні джерела енергії. Досвід Польщі для України. Варшава; Краків; Полтава : OWG, 2010. 533 с.

21. Бунецький В. Особливості виробництва пелет в Україні. Економічні аспекти URL: <http://saee.gov.ua/sites/default/files/Osobly%60vosti%20vy%60robny%60cztva%20pelet%20v%20Ukrayini.%20Ekonomichni%20aspekty%60.pdf> (дата звернення: 23.04.2021).
22. Зіновчук Н. В. Концептуальні засади формування програм поводження з відходами в аграрному секторі. *Вісник ЖНАЕУ*. 2010. № 1(26), Т. 2. С. 376–383.
23. Коломийченко М. В. Розвиток та комерціалізація біоенергетичних технологій у муніципальному секторі України. Дорожня карта з розвитку твердого біопалива України. URL: http://bioenergy.in.ua/media/filer_public/b4/bd/b4bda440-5ab8-4c64-943a-a094da7a757f/dorozhnia_karta_z_rozvitku_rinku_tverdogo_biopaliva_ukrayini (дата звернення: 21.04.2021).
24. Кириленко І. Г. Формування ринку українського біопалива : передумови, перспективи, стратегія. *Економіка АПК*. 2010. № 4. С. 62–66.
25. Сучасний стан та перспективи розвитку біоенергетики в Україні. *Аналітична записка Біоенергетичної асоціації України № 9*. URL: <http://www.uabio.org/img/files/docs/position-paper-uabio-9-ua.pdf> (дата звернення: 21.04.2021).
26. Бунецький В. Особливості виробництва пелет в Україні. Економічні аспекти URL: <http://saee.gov.ua/sites/default/files/Osobly%60vosti%20vy%60robny%60cztva%20pelet%20v%20Ukrayini.%20Ekonomichni%20aspekty%60.pdf> (дата звернення: 23.04.2021).
27. Сухін Є. І. Нетрадиційна енергетика як фактор економічної безпеки держави : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра екон. наук, спец. : 21.04.01 «Економічна безпека держави». К. : Рада національної безпеки та оборони України ; Національний ін-т проблем міжнародної безпеки, 2005. 38 с.

28. Кудря С.О., Резцов В.Ф. Атлас енергетичного потенціалу відновлюваних джерел енергії України. К. : Інститут відновлюваної енергетики НАН України, 2012. 60 с.
29. Біомаса може замінити увесь газ, що йде на опалення URL: <http://propozitsiya.com/ua/biomasa-mozhe-zaminyty-uves-gaz-shcho-yde-na-opalennya> (дата звернення: 25.04.2021).
30. Огляд ринку лізингу України від Українського об'єднання лізингодавців. URL: <http://uul.com.ua/2020/oglyad-rynku-lizyngu-ukrayiny-vid-ukrayinskogo-ob-yednannya-lizyngodavtsiv/> (дата звернення: 24.04.2021).
31. Пампура О.І. Розвиток ринку лізингових послуг в Україні. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2-13. №4 (69).
32. Закон України «Про фінансовий лізинг» URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 25.04.2021).
33. Офіційний сайт Українського об'єднання лізингодавців. Все про лізинг в Україні. URL: <http://www.uul.com.ua> (дата звернення: 25.04.2021).
34. Брус С.І. Розвиток ринку лізингових послуг в Україні. *Фінанси України*. 2008. № 11. С. 31-32.
35. Подольчак Н. Ю. Метод комплексного оцінювання рівня ризиків підприємств-лізингодавців. *Актуальні проблеми економіки*. 2013. №4 (142). С. 144-157.
36. Внукова Н.М. Оцінка можливостей розвитку фінансового лізингу в Україні. *Актуальні проблеми економіки*. 2009. № 9. С. 49-58.
37. Душило А. А. Розвиток лізингових операцій за кордоном. *Держава та регіони*. 2012. №4. С. 79-81.
38. Офіційний веб-сайт Leaseurope. URL: www.leaseurope.org (дата звернення: 25.04.2021).
39. Сайт Головного Управління статистики України URL: www.ukrstat.gov.ua (дата звернення: 25.04.2021).
40. Бровенко Т.В. Основи охорони праці: опорний конспект лекцій. К.: КНЕУ, 2007. 52 с.

41. Охорона праці: конспект лекцій / укл. Г.А. Бублик, О.М. Краснова. К.: КДТЕУ, 2000. 129 с.
42. Основи охорони праці: підручник / В.І. Голінько; М-во освіти і науки України; Нац. гірн. ун-т. 2-ге вид. Д.: НГУ, 2014. 271 с.
43. Березуцький В.В., Васьковець Л.А., Вершиніна Н.П. та ін. Безпека життєдіяльності: Навчальний посібник / За ред. проф. В.В. Березуцького. Х.: Факт, 2005. 348 с.
44. Безпека життєдіяльності: Навч. посібник/ В.В. Бегун, І.М. Науменко. К.: Знання, 2004. 328 с.

ДОДАТКИ

Додаток 1
до Національного положення (стандарту)
бухгалтерського обліку 25 "Спрощена
фінансова звітність"
(пункт 5 розділу 1)

Фінансова звітність малого підприємства

Підприємство: Товариство з обмеженою відповідальністю "Укрполь-2005" Дата (рік, місяць, число): 28.02.2020
 Територія: МЕТЕНІВ за ЄДРПОУ: 32147167
 Організаційно-правова форма господарювання: Товариство з обмеженою відповідальністю за КОАТУУ: 6122684002
 Вид економічної діяльності: Розведення свійської птиці за КОПФГ: 240
 Середня кількість працівників, осіб: 15 за КВЕД: 01.47
 Одиниця виміру: тис. грн з одним десятковим знаком
 Адреса, телефон: Тернопільська область, Зборівський район, с. Метенив, вул. Центральна, буд. 2Б, 47240 0354022387

КОДН
28.02.2020
32147167
6122684002
240
01.47

I. Баланс на 31 грудня 2019 р.

Актив	Код рядка	Форма N 1-м Код за ДКУД 1801006	
		На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	-	-
первісна вартість	1001	-	-
накопичена амортизація	1002	-	-
Незавершені капітальні інвестиції	1005	4 223.9	9 302.0
Основні засоби:	1010	9 827.6	11 875.5
первісна вартість	1011	12 366.1	15 382.4
знос	1012	(2 538.5)	(3 506.9)
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції	1050	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	1095	14 051.5	21 177.5
II. Оборотні активи			
Запаси:	1100	19 209.6	10 321.8
у тому числі готова продукція	1103	-	1 157.9
Поточні біологічні активи	1110	2 900.4	4 077.2
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	693.9	2 607.8
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	5 169.4	2 862.3
у тому числі з вказівки на працездатність	1136	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	-	-
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	685.0	70.3
Витрати майбутніх періодів	1170	-	-
Інші оборотні активи	1190	-	276.5
Усього за розділом II	1195	28 658.3	20 215.9
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Баланс	1300	42 709.8	41 393.4

Пасив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (паіновий) капітал	1400	100 000.0	100 000.0
Додатковий капітал	1410	54.4	54.4
Резервний капітал	1415	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	-14 917.2	-14 917.2
Неоплачений капітал	1425	(52 969.5)	(50 852.7)
Усього за розділом I	1495	32 167.7	34 284.5
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення			
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-
товари, роботи, послуги	1615	10 110.7	5 974.2
розрахунками з бюджетом	1620	10.3	31.8
у тому числі з податку на прибуток	1621	-	-
розрахунками зі страхування	1625	-	-
розрахунками з оплати праці	1630	32.2	51.4
Доходи майбутніх періодів	1665	338.9	284.5
Інші поточні зобов'язання	1690	50.0	767.0
Усього за розділом III	1695	10 542.1	7 108.9
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття			
1700	1700	-	-
Баланс	1900	42 709.8	41 393.4

2. Звіт про фінансові результати
на Рік 2019 р.

Форма № 2-м Код за ДКУД 1801007

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	33 906.7	23 641.6
Інші операційні доходи	2120	-	-
Інші доходи	2240	-	-
Разом доходи (2000+2120+2240)	2280	33 906.7	23 641.6
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(31 687.2)	(28 873.2)
Інші операційні витрати	2180	(2 219.5)	(2 367.1)
Інші витрати	2270	(-)	(-)
Разом витрати (2050+2180+2270)	2285	(33 906.7)	(31 240.3)
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	-	-7 598.7
Податок на прибуток	2300	(-)	(-)
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)		-	-7 598.7

Керівник

A.S.

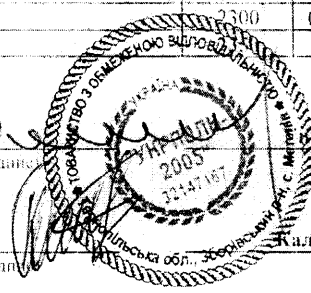
(підпис)

Мит Андрій Володимирович
(підпис, прізвище)

Головний бухгалтер

(підпис)

Калініченко Оксана Валеріївна
(підпис, прізвище)

Державне статистичне спостереження

**Конфіденційність статистичної інформації забезпечується
статтею 21 Закону України "Про державну статистику"**

20.01.2020 11:20:03

Порушення порядку подання або використання даних державних статистичних спостережень тягне за собою відповідальність, яка встановлена статтею 186³ Кодексу України про адміністративні правопорушення

**ЗВІТ ПРО РЕАЛІЗАЦІЮ ПРОДУКЦІЇ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА
за 2019 рік**

Подають:	Термін подання
юрідичних осіб, які здійснюють сільськогосподарську діяльність - територіальному органу Держстату	не пізніше 20 січня

№ 21 – заг
(річна)
ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Держстату
10.05.2019 № 151

Респондент:

Найменування: Товариство з обмеженою відповідальністю "Укрполь-2005"

Місцезнаходження (юрідична адреса):

47240 Тернопільська область, Зборівський район, с. Метенів, вул. Центральна, буд. 2Б

(поштовий індекс, область /АР Крим, район, населений пункт, вулиця /провулок, площа тощо, № будинку /корпусу, № квартири /офісу)

Адреса здійснення діяльності, щодо якої подається форма звітності (фактична адреса):

47240 Тернопільська область, Зборівський район, с. Метенів, вул. Центральна, буд. 2Б

(поштовий індекс, область /АР Крим, район, населений пункт, вулиця /провулок, площа тощо, № будинку /корпусу, № квартири /офісу)

Назва виду продукції	Код рядка	Кількість реалізованої продукції, ц	Вартість реалізованої продукції (без дотацій і ПДВ), грн	Кількість продукції у наявності безпосередньо у підприємства (власної та прийнятої на зберігання) на кінець року, ц
А	Б	1	2	3
Культури зернові та зернобобові <i>(≥ сумі рядків 004, 011, 012, 015, 021, 022, 024, 025, 027)</i>	003	19 545	7 248 804	29695
у тому числі				
пшениця	004	17 441	6 607 739	5430
кукурудза на зерно	011	2 104	641 065	24265
ячмінь	012	-	-	-
жито	015	-	-	-
овес	021	-	-	-
гречка	022	-	-	-
просо	024	-	-	-
рис	025	-	-	-
культури зернобобові сушені	027	-	-	-
із рядка 027 - горох	032	-	-	-
Насіння культур олійних <i>(≥ сумі рядків 041, 046, 047, 048, 052)</i>	040	-	-	-
у тому числі				
боби сої	041	-	-	-
насіння льону-довгунцю	046	-	-	-
насіння гірчиці	047	-	-	-
насіння ріпаку й кользи	048	-	-	-
насіння соняшнику	052	-	-	-
Льон-довгунець (крім насіння)	064	-	-	X
Коноплі (крім насіння)	068	-	-	X
Буряк цукровий фабричний	075	-	-	X

коні	484	-	-	X
птиця свійська	515	10 547	25 624 533	X
<i>із рядка 515 – пташенята добові</i>	757	X		X
Вовна овець і кіз	472	-	-	X
Молоко від сільськогосподарських тварин усіх видів, сире	498	-	-	X
Яйця птиці свійської в шкаралупі свіжі, тис.шт	562	-	-	X
<i>із рядка 562 – яйця курячі в шкаралупі свіжі</i>	563	-	-	X
<i>із рядка 562 – яйця всіх видів для інкубації</i>	752	-	-	X
<i>із рядка 752 – яйця курячі для інкубації</i>	756	-	-	X
Мед натуральний, кг	616	-	-	X
Цукор білий кристалічний буряковий	997	-	-	-

Загальна потужність одночасного зберігання зерна культур зернових і зернобобових та олійних на кінець року (\geq сумі рядків 003, 040 графи 3)

30 000

, ц (998)

(Місце підпису керівника (власника) та/або особи, відповідальної за достовірність наданої інформації)

Уніят Андрій Володимирович
(ПІБ)

Уніят Андрій Володимирович
(ПІБ)

телефон: 0354022387 факс: _____

електронна пошта: i_zolushka@ukr.net